

Verksamhetsberättelse 2014

INNEHÅLL

1. INLEDNING	3
2. PRIORITERADE OMRÅDEN	3
<i>JORDBRUK OCH LIVSMEDELSFÖRSÖRJNING</i>	4
<i>KLIMAT</i>	9
<i>MARINA EKOSYSTEM OCH FISKE</i>	13
<i>MILJÖGIFTER</i>	16
<i>SKOG I NORD OCH SYD</i>	19
<i>NATURVÅRD BIOLOGISK MÅNGFALD</i>	22
<i>VAL 2014</i>	25
3. MILJÖRÄTT	27
4. FÖRENINGsutveckling	30
5. SKOLAN	33
6. MARKNAD	35
7. KOMMUNIKATION	38
8. KONSUMENTMAKT	42
9. GLOBAL VERKSAMHET	45
10. MEDLEMMAR OCH ORGANISATION	48
11. EKONOMISK FÖRVALTNING	52
BILAGA 1. KOMMUNIKATION OCH MARKNADSFÖRING 2014	55
BILAGA 2. EXTERN REPRESENTATION 2014	57
BILAGA 3. PROJEKT BIDRAG 2014	58

1. INLEDNING

Riktlinjer för verksamheten 2011-2014

Föreningen ska verka för:

- att samhällets utveckling håller sig inom naturens ramar.
- mobilisering av medlemmar, andra aktörer och allmänheten i arbetet för det hållbara samhället och därmed skapa opinion för progressiva styrmedel.
- att kraftfull lagstiftning och ambitiösa ekonomiska styrmedel implementeras inom alla föreningens prioriterade områden, i Sverige och globalt.
- att Sverige utvecklar och implementerar välfärdsmått som även beskriver kvalitativa förändringar av välfärden.
- att klimatfrågan integreras med andra viktiga frågor för att nå en helhetssyn i arbetet för det hållbara samhället.
- ett grönt skattesystem som minskar miljöbelastningen.
- att föreningens ställningstaganden och förslag för hållbara lösningar för att nå ambitiösa miljömål så långt möjligt tillfredsställer även andra samhällsmål.
- att föreningens strategier samverkar i arbetet inom de prioriterade områdena.

2014 blev ett framgångsrikt år för Naturskyddsföreningen. Medlemstalet ökade till 221 000 och tio ansökningar om regionala kanslier kom in under året.

Riksstämman blev välbesökt och Johanna Sandahl valdes till föreningens ordförande. Höstkonferensen "Rädd eller förberedd" blev en mycket uppskattad skolkonferens och lockade cirka 500 deltagare vilket är ett tangerat rekord för höstkonferenser.

Ekokampanjen som var ett av 2014 års fokusprojekt bidrog i högsta grad till att svenskarna ökade sin konsumtion av ekologiska produkter med nästan 40 % jämfört med tidigare år, vilket är ett rekord i sig.

Det andra fokusprojektet "Det våras för skogen" tog fram ett samlat förslag till en ny skogsvårdslag. Projektet avslutades under sommaren men fick redan i och med regeringsförklaringen signaler om att en ny statlig skogsvårdsutredningen skall genomföras. Under hösten tjuvstartade 2015 års fokusprojekt "Klimatmaxa" genom att producera en kampanjfilm om klimatet som lanserades några veckor före den stora klimatkonferensen i Lima där föreningen var representerad tillsammans med våra internationella samarbetspartners.

Skolarbetet tog nya kliv genom fortsatt arbete med utomhuspedagogik, energifallet och modellskolan i Malmö.

Föreningen arbetade hårt för att få stopp på licensjakt på varg under 2014 men lyckades inte förhindra jakt denna gång.

För övrigt arbetade föreningen intensivt med valfrågor detta superval år och fick stor genomslag med föreningens gedigna analyser och enkätsvar inför både EU-val och riksdagsval.

2. PRIORITERADE OMRÅDEN

JORDBRUK OCH LIVSMEDELSFÖRSÖRJNING

Riktlinjer för verksamheten 2011-2014

Föreningen ska verka för:

- att kulturlandskapets biologiska mångfald bevaras och utvecklas inom ramen för ett jordbruk i hela Sverige, som gynnar ett rikt odlingslandskap, bevarar åkermarkens kvalitet och stärker dess kapacitet som kolsänka.
- en miljöanpassad produktion av livsmedel och andra varor och tjänster med hög kvalitet i Sverige och EU, genom en stark integration av växtodling och djurhållning, samtidigt som användningen av kemiska bekämpningsmedel och andra ohållbara metoder stegvis helt avvecklas.
- att allmänheten får goda möjligheter att möta odlingslandskapets växter och djur, samtidigt som förståelsen i samhället för ekotjänsternas värden, och deras koppling till livsmedelskonsumtionen, ökar.
- att jordbrukspolitiken i EU förändras i grunden så att jordbruksföretags inkomststöd används för att ersätta produktion av ekosystemtjänster och andra samhällsvärden samtidigt som miljökostnader prissätts med dels höjd skatt på bekämpningsmedel och klimatgaser, dels en hög avgift på handelsgödsel som återförs som miljöbidrag.
- att allt fler människor äter mer grönt, mer lokalproducerat, minskar sin köttkonsumtion och väljer ekologiska och rättvisemärkta produkter.
- global livsmedelstrygghet, genom dels reformer av EU:s och internationell jordbruks- och handelspolitik så att fattigas intressen sätts främst, dels utveckling av lokala marknader och system i Syd som stimulerar främst ekologisk och rättvisemärkt produktion, och som rättvist fördelar vinster av genetiska resurser.

Bakgrund

Dagens jordbruk ger viktiga ekosystemtjänster men orsakar också många miljöproblem. Istället för att nyttja den biologiska mångfalden, ekosystemtjänsterna och lagra in kol i jordbruksmarken är utsläppen av växthusgaser stora och användningen av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel ökar. En av drivkrafterna bakom utvecklingen är debatten om att försörja världen med mat. FN pekar i sina studier om framtida jordbruk på behovet av intensifiering som utgår från agroekologiska metoder, vilket kräver att jordbruket på allvar byter system. Omställning till ekologisk odling är ett viktigt steg på vägen, vilket föreningen drivit länge och fortsatt med under 2014.

Verksamhet

Fokusprojekt: Byt till eko

Under 2014 fortsatte konsumentkampanjen *Byt till eko* i syfte att öka försäljningen av ekologisk mat i butik. Rådet till människor var att börja byta ut fem viktiga varor till eko. Särskild kraft las på att byta ut frukten till ekologisk. Som kvitto på att kampanjen varit med och påverkat kom siffror som visade

att försäljningen av eko ökat mest i världen; 38 procent under 2014 till närmare 6 % av den totala livsmedelsförsäljningen.

Risker med bekämpningsmedel var ett tema i kampanjen; under våren gjordes ett seminarium om hälsorisker för barn med hormonstörande ämnen i frukt. Inför Miljövänliga Veckan publicerades stickprov av bekämpningsmedel i oekologiska och ekologiska äpplen. Tillsammans med samarbetsorganisationer i Brasilien, Filippinerna och Kenya gjordes beskrivande rapporter om hur oekologisk ananas och banan odlas i dessa länder, vilka lanseras i början av 2015.

På webben fortsatte ekologiskt att toppa i besöksstatistiken. Kortfilmen *Byt till eko* hade vid årets slut setts av ca 250 000 personer, en ökning med 170 000 under året. På Facebook fanns många som gillade kampanjen och delade inlägg. Till grundskolan fanns ett helt nytt läromedel om ekologisk odling – *Unga röster om eko*. 700 lärare beställde material om eko. Lärare uppmanades att ordna en "Ekologisk fikapaus" med frågekort som hjälpmedel för att fika och lära sig mer om ekologiskt.

Debatten om för- och nackdelar med eko har intensifierats under 2014. Föreningen har varit djupt engagerad i debatten såväl i media som på seminarier och möten och drivit att ekologisk odling har flera tydliga miljöfördelar som avsaknad av bekämpningsmedel, lägre risk för näringsläckage, mer mångfald och att ekologisk odling bland småbrukare i Syd visat sig vara ett effektivt sätt att öka livsmedelstryggheten.

Miljövänliga Veckan

Miljövänliga Veckan var åter den stora aktiviteten i kampanjen; 166 kretsar deltog och ordnade provsmakningar, butiksundersökningar, utställningar och samverkade i butik med en KRAV-bonde. Flertalet kedjor i detaljhandeln hade kampanj på eko, i Coops reklamfilm beskrevs eko som "det nya vanliga" och oekologiskt som det "konstiga".

2014 var andra året för en globalisering av Miljövänliga Veckan; *Green Action Week (GAW)* på temat "Organic Food and Farming for all". Minst 34 organisationer i 22 länder deltog i kampanjen som Naturskyddsföreningen tagit initiativ till och samordnat tillsammans Consumers International (CI). Deltagarna var Naturskyddsföreningens samarbetsorganisationer samt medlemmar i CI. En uppskattad kampanjworkshop med ett femtontal partners hölls under våren i Kenya.

Exempel på GAW-aktiviteter under kampanjveckan är gatuteater i Indien och Peru för att informera människor om fördelarna med att handla ekologiskt. I Filippinerna gav lokala myndigheter sitt stöd för lokala certifieringssystem som ger lantbrukare bättre möjligheter att marknadsföra ekologiska livsmedel. I Kenya och Ukraina fick många skolbarn lära sig mer om eko och bekämpningsmedel.

Ekokampanjen, inklusive GAW, fortsätter under 2015.

Globalt arbete – Hållbart jordbruk baserat på lokala resurser och ekosystemtjänster

Naturskyddsföreningen stödjer och samverkar med tio miljö- och jordbruksorganisationer i Afrika, Asien och Sydamerika, med fokus på Östafrika, för att utveckla ett hållbart jordbruk baserat på lokala resurser och ekosystemtjänster. Fokus ligger på vidareutveckling av ekologiskt lantbruk, med effektivare och högre produktion där klimataspekter, diversifierad produktion och mångfald är några viktiga komponenter.

Under de senaste åren har Naturskyddsföreningens globala program rörande jordbruk fokuserat på samverkan med och mellan miljö- och jordbruksorganisationer i Östafrika. EOA¹-initiativet startade 2012 som ett pilotprojekt med organisationer i Etiopien, Kenya, Tanzania och Uganda. Under 2014 genomfördes omfattande arbete med att konsolidera verksamheten och samtidigt driva den strategiska utvecklingen av programmet. Initiativet har rönt stor uppmärksamhet och uppmuntras av AU (Afrikanska Unionen) som också aktivt deltar. AU har erbjudit en plattform för att

¹ EOA - Ecological Organic Agriculture

utveckla ekologiskt lantbruk på kontinenten och en kontinental styrgrupp för EOA-initiativet har etablerats (CSC=Continental Steering Committee). EOA-initiativet växer snabbt och har nu även spridits till Västafrika med hjälp av finansiering från SDC (Swiss Development Cooperation). Planer finns nu att expandera även till södra Afrika.

Under 2014 påbörjade några samarbetsorganisationer rapporter om hur man odlar ananas (Filippinerna och Kenya) respektive bananer (Brasilien, Costa Rica och Ecuador). Arbetet avslutas under 2015 och lanseras genom utspel, seminarier och dylikt i de olika länderna. Flera representanter från samarbetsorganisationer i Östafrika deltog i en workshop som Naturskyddsföreningen arrangerade i samverkan med SLU m.fl. inom ramen för en expertgrupp vid SEI/SIANI². På workshopen arbetades med hur man skalar upp goda exempel och hur kunskap och erfarenheter förmedlas och sprids. Dessutom har ett arbete med hur hållbarhet i jordbruket ska utvärderas (resilience assessments) påbörjats i samverkan med Centro Ecologico i Brasilien. Flertalet samarbetsorganisationer inom delprogram jordbruk och livsmedelstrygghet deltog i IFOAM konferensen i Istanbul.

Genom den globala miljövänliga veckan, *Green Action Week*, har det globala samarbetet inom delprogram "Jordbruk och livsmedelstrygghet" intensifierats, se vidare ovan under *Ekokampanjen*. Ett andra planeringsmöte genomfördes i Kenya våren 2014 då representanter från Afrika, Asien och Latinamerika deltog.

Jordbrukspolitik

Utvecklingen av jordbruket styrs i Sverige till stor del av rådande jordbrukspolitik. Naturskyddsföreningen har arbetat med EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP, under de senaste tjugo åren för att minska de negativa miljöeffekterna av CAP och stärka dess bidrag till fattigdomsbekämpning.

Under 2010 påbörjades en ny reformomgång när EU-kommissionen presenterade idéer till framtida CAP, vilket konkretiserades i ett lagförslag i oktober 2011. Under 2014 har reformeringen av den gemensamma jordbrukspolitiken i stort sett avslutats såväl på EU-nivå som i Sverige. Under hela perioden har föreningen påverkat urformningen genom medverkan i referensgrupper, besvarande av remisser, uppvaktningar av beslutsfattare i Sverige och på EU-nivå, debattinlägg, osv. Arbetet har i hög grad skett tillsammans med EEB. Parallellt med det EU-orienterade arbetet pågick utarbetandet av landsbygdsprogrammet, som är den del av jordbrukspolitiken som medlemsländerna kan påverka mest själva. CAP-arbetet har påverkats av diskussioner om handelsavtalens inverkan på livsmedelstrygghet, jordbrukets konkurrenskraft och konsumenternas valmöjligheter.

Jordbrukspolitiskt arbete har även bedrivits gentemot Afrikanska Unionen, se ovan.

Lagstiftning om bekämpningsmedel

Under 2014 har föreningen varit involverad i implementeringen av EU:s direktiv om hållbar användning av bekämpningsmedel. Bland annat har föreningen deltagit i Jordbruksverkets referensgrupp för nya föreskrifter och allmänna råd kring integrerat växtskydd samt deltagit i Naturvårdsverkets referensgrupp för revidering av föreskrifter om spridning av kemiska bekämpningsmedel, samt drivit frågorna inom ramen för Växtskyddsrådet.

Revidering av föreningens genteknikpolicy

Revideringen av föreningens policy för genteknik och genetiskt modifierade organismer påbörjades 2013 och avslutades under året efter såväl intern som extern remissrunda. Policyn översattes till engelska och synpunkter inhämtades även från samarbetsorganisationerna i Syd och EEB.

² Swedish International Agriculture Network Initiative), "Scaling-up strategies – from Technology Transfer to Empowerment with focus on Sustainable Agricultural Production and Food Security"

Bra Miljöval Livsmedelsbutik

Under året deltog Bra Miljöval Livsmedelsbutik i en minimässa för samtliga butikschefer inom Willys AB. Märkta butiker under året har kontrollerats av 130 ideellt aktiva medlemmar. Av 178 butiker kontrollerades 177 under år 2014. Dessutom har stickprovskontroller utförts i 14 butiker.

Jordbruksnätverket

Till följd av ett styrelsebeslut flyttades samordningen av alla sagnätverk till kansliet. Under året har nya arbetsformer jobbats fram.

Tre fysiska träffar har genomförts under året samt ett antal telefonavstämningar med samordningsgruppen. Under vårträffen diskuterades förutom arbetsformer också ekologisk odling och politik. Nätverksträffen i samband med riksstämman bestod av både ett gårdsbesök och en diskussion om VRL. Höstträffen hade fokus på biologisk mångfald i odlingslandskapet samt vidareutveckling av ekokampanjen. Under 2014 har inte nätverket genomfört några egna aktiviteter som kompletterat kansliets arbete.

KLIMAT

Riktlinjer för verksamheten 2011-2014

Föreningen ska verka för:

- en årlig procentuell minskning av utsläppen av växthusgaser i Europa och Sverige, med sikte på att de svenska utsläppen är nära noll senast år 2030.
- en snabb omställning till hållbara system för energi, transporter och livsmedel, där kärnkraft och fossil energi, inklusive torv, avvecklas och planer på ny vattenkraft i Sverige och uranbrytning stoppas.
- en ökad folkbildning och mobilisering inom klimatområdet, och särskilt visa den dubbelriktade kopplingen mellan klimatfrågan och den biologiska mångfalden.
- att styrmedel införs som gör att svensk energianvändning minst halveras till 2030, samtidigt som vindkraft, bioenergi, sol och andra förnybara energislag växer i Sverige och EU utan att öka skadorna på naturen eller hälsan.
- att priset på utsläpp av växthusgaser höjs så att utsläppen minskar till nära noll 2030, samtidigt som atomansvarigheten kraftigt ökar och förbud införs mot ny kärnkraft.
- att samhällets planering och offentliga investeringar inriktas på omställning till hållbara energi- och transportsystem understödda miljömålen.
- att klimatarbetet utöver maximalt ambitiösa utsläppsminskningar i Sverige och EU omfattar kraftiga stöd till utsläppsminskningar och anpassningsåtgärder i Syd.
- att det skall vara "lätt att göra rätt", genom att föreningens arbete med konsumentfrågor undanröjer hinder för att agera klimatsmart.
- att all svensk eller svenskägd kolkraft avvecklas före år 2020.
- ett lika stort utsläppsutrymme för alla jordens invånare.
- att föreningen oavsett slutmål för utsläpp av växthusgaser inom Sverige år för år utåt kommunicerar ett årligt procentuellt mål.

Bakgrund

Klimatåret 2014 präglades av valen. I EU-valet på våren lyckades klimat delvis komma fram som en valfråga, men i Riksdagsvalet kom den inte fram som önskvärd. IPCC presenterade på våren sammanfattningen av sin utvärderingsrapport vilket skapade bra utrymme i media för klimatfrågor. De årliga klimatförhandlingarna på senhösten kom dessvärre i skymundan av den oklara situationen i den svenska Riksdagen.

Verksamhet

Politik för en snabb klimat- och energiomställning

Rapporten *Klimatmaxa politiken – 100 styrmedelsförslag* publicerades i början av året och spreds brett till politiker, journalister och andra aktörer.

#Klimatmaxa drog igång med lansering av en animerad film på musikfestivalen Way Out West, där ett tiotal personer från föreningen värvade medlemmar, pratade om kampanjen och fotade. Filmen har vid årsskiftet visats ca 13 000 gånger. Kampanjen har fått stor spridning i sociala medier, med inlägg på tema solrevolution, cykelchock och tågrevolution. Hundratals "X-bilder" har samlats in på Instagram, Twitter och Facebook.

Av de krav som ställdes i klimatmaxarapporten och – kampanjen återfanns flera i höstbudgeten efter valet. Budgeten röstades ner, men några av förslagen fanns också med i den oppositionsbudget som röstades fram, däribland stadsmiljöprogram och skattereduktion för småskalig förnybar el.

Den första "Cykeldagen" arrangerades den 6 september. Aktiviteter genomfördes på 13 platser från Lund i söder till Skellefteå i norr. I samband med cykeldagen gjordes utspel med krav på ett stadsmiljöprogram, och tävlingar arrangerades både vid cykeldagsaktiviteterna och online, där två cyklar lottades ut och adresser och telefonnummer insamlades till TM. Material med fakta och politiska krav togs fram i tryck och digitalt, liksom handledningar och aktivitetstips till nätverk och kretsar.

Ett energieffektivt, kärnkraftsfritt och 100 procent förnybart energisystem

Föreningen har under 2014 fortsatt att verka för ett 100 procent förnybart energisystem genom lobbyinsatser, debattartiklar, riktade kommunikationsinsatser på blogg, Facebook och Twitter. Föreningen har även bidragit till energidebatten genom föreläsningar, paneldebatter och med expert och föreläsare till Energimyndighetens arbete med "Efter 2020, ett hållbart energisystem".

Föreningen fanns representerad på Vattenfalls årsstämma och uppmärksammade där den reklamkampanj för brunkol som företaget bedrivit i Tyskland, vilket fick visst genomslag i media. Föreningen fortsatte att driva på för att Vattenfall skulle ta en hållbar inriktning inför valet 2014, genom pressmeddelanden, blogginlägg, frågor i valundersökningen, debattartiklar och intervjuer. Föreningen påverkade också genom deltagande i seminarier under Almedalsveckan och genom bidrag till *Bästa boken om Sveriges sämsta idé* som handlar om Vattenfall.

Föreningen har fortsatt sprida rapporten *Finn fem fel på kärnkraften* som publicerades i januari 2014 och verkat mot kärnkraft genom flera debattartiklar, blogginlägg och utspel på Facebook. Inom ramen för kärnkraftsarbetet har föreningen även bidragit till arbetet med att visa hur balanskraftsproblemet kan lösas utan kärnkraft genom blogginlägg och debattartiklar.

Naturskyddsföreningen har sökt och fått pengar från EU-projektet IEE (Intelligent Energy Europe) och Energimyndigheten för att driva den svenska delen av EU-projektet SMERGY. *Smergy* är en kampanj som riktar sig mot unga vuxna med syfte att främja energieffektivisering och kunskap om individuell klimatpåverkan. *Smergy* har dragit igång med byggandet av en svensk hemsida (smergy.se), upprättandet av Facebook- och Twitterkanaler samt bidrag till det Europeiska arbetet att utveckla koncept, idéer och energieffektiviseringsverktyget *Smerymeter*. Inom ramen för *Smergy* har under 2014 även en julkampanj om att ha en energi- och klimatsmart jul genomförts tillsammans med vår samarbetspartner GodEl.

Hållbara transporter

I början av året var utredningen för en fossilfri fordonsflotta aktuell och ute på remiss. Ett seminarium arrangerades för att påverka remissinstanserna.

Föreningen har i debattartiklar och andra sammanhang visat på fördelarna med ett bonus-malussystem via en registreringskatt. I regeringens klimatpolitiska ramverk framgår det att ett bonus-malussystem ska införas, det är dock inte uttalat vilken typ av bonus-malussystem som den nya regeringen förordar.

Diskussioner har förts om järnvägens investeringsbehov. I regeringens budget skulle fem miljarder kronor i ytterligare medel till järnvägen tillföras, utöver det som slagits fast i den nationella planen för transportsystemet 2014-2025. Budgeten röstades dock ned.

Föreningen har i sociala medier diskuterat behovet av att satsa på kollektivtrafik och cykelbanor framför vägbyggen i samband med Förbifart Stockholm.

På EU-nivå har föreningen, i samarbete med Transport & Environment i Bryssel, bl.a. arbetat för ändringar i EU:s bränsle kvalitetsdirektiv.

Globalt samarbete för minskad energifattigdom och ökad resiliens

Under året har fokus inom det globala klimatarbetet legat på att identifiera och bygga upp relationer med nya potentiella samarbetspartners. Det har resulterat i att ett nytt organisationsstöd inleds 2015, ett samverkansprojekt kring förnybar energi genomförs, samt att organisationsbedömning av två nya organisationer inleds under året så att dessa kan bjudas in att ansöka om stöd från programmet 2016. Som ett resultat av detta har arbetet kring Falska lösningar prioriterats ned.

Inför klimatförhandlingarna i Lima publicerade föreningen en debattartikel i GP med fem krav på den svenska regeringens agerande. Våra samarbetsorganisationer TWN, NECU, CSE, NAPE, Earthlife och AIPP deltog också i COP20 och har bidragit till ökad hänsyn till klimatkonventionen United Nations Framework Convention on Climate Change:s (UNFCCC) grundläggande principer, förnybar energi och rättighetsfrågor.

Föreningen har medverkat i referensgruppen till svenska styrelsemedlemmen i Gröna fonden. Gröna Fonden blev funktionell under 2014 och Sverige lovade att bidra med 500 MSEK additionella medel 2015, vilket är det största bidraget till fonden, räknat per capita.

I samarbete med skogs- och marina programmet genomfördes ett erfarenhetsutbyte kring naturresurshushållning med deltagande för totalt sex gäster från våra samarbetsorganisationer (två från klimatprogrammet, se vidare under "Skog i Nord och Syd").

Årets bok 2015: Solrevolution

Årets bok 2015 presenterar solelen på ett inspirerande sätt. Den blev klar på utsatt tid och inom budget samt säger initialt mycket bra. Boken presenterades på ett välbesökt seminarium på kansliet.

Föreningen har även varit aktiv i debatten kring solel genom debattartiklar, blogginlägg, seminarier och direkt lobbyarbete. Vi har bl.a. verkat för att ett nytt stödsystem för småskalig produktion av solel ska bli verklighet, vilket också trädde i kraft vid årsskiftet 2014/2015 i form av en skattereduktion för mikroproduktion av el.

Top Ten

En produktundersökning om kranar har genomförts (ännu ej publicerad) och ett nytt produktområde har lanserats – bildskärmar. Vidare har marknadsföringsmaterial tagits fram riktat till upphandlare, återförsäljare och installatörer. Dessutom har två nya EU-ansökningar tagits fram för att säkerställa projektets fortlevnad.

Miljömärkningen Bra Miljöval

Bra Miljöval Biobränslen har marknadsförts via kontakter med relevanta aktörer. Märkningsområdet har också fått sina två första licenstagare och ett flertal intressenter jobbar med ansökningar.

Bra Miljöval Värme har landat i de nya kraven och går vidare med fortsatt goda relationer till befintliga licenstagare.

Bra Miljöval El har marknadsförts i olika kanaler. Bland annat har annonsering skett på SJ:s brickor, via tidningsannonser och på Facebook. Förberedelserna för nästa kriterierevision har påbörjats.

Med stöd av samarbetspartners har en innovationstävling kring energibesparing planerats och startats upp.

Huvudfokus för Bra Miljöval Godstransporter har varit revidering av kriterierna. För Bra Miljöval Persontransporter har en licenstagare tillkommit och en befintlig licenstagare har utökat omfattningen av sin licens.

Fonder Bra Miljöval

Enligt kriterierna för Bra Miljöval El ska licenstagare avsätta pengar till olika miljöförbättrande fonder.

Dessa fonder finansierar projekt med mål att minska skadeverkningar inom elproduktion samt minska energianvändningen genom energieffektivisering. 2014 gjordes detta genom bl.a. följande projekt: utrivning av damm vid Utterfors, installation av elektrisk fiskspärr vid Rykene Kraftstasjon i Norge, fiskpassager i Imälven i Närke samt i Fräsebäcken i Värmland och ENVA-projektet, dvs. utbyte av ineffektiva pumpar i Västra Götaland.

Klimatnätverket

Ramar har satts för hur arbetet med de nationella nätverken ska se ut och början av året innehöll mycket strategiskt arbete. Bland annat genom att samordnarna för de olika nätverken träffats regelbundet för att utbyta idéer och erfarenheter samt utveckla arbetet med nätverken.

Klimatnätverket har träffats två gånger, den 8 feb i Stockholm och i samband med riksstämman i Örebro. Cykeldagen har genomförts för första gången, lokala arrangemang genomfördes på 13 orter över hela landet. Fyra nyhetsbrev har skickats ut och arbetet med att göra Naturkontakt till den primära kontaktytan har påbörjats. Nätverket finns även som grupp på Facebook men under året har kontot på Twitter samt sidan på Facebook stängts ned.

MARINA EKOSYSTEM OCH FISKE

Riktlinjer för verksamheten 2011-2014

Föreningen ska verka för:

- att bestånden av marina organismer i världens hav och deras ekosystem blir livskraftiga.
- att allt fiske bedrivs uthålligt och att marina ekosystem nyttjas på ett hållbart sätt utifrån ekosystemansatsen.
- att människans tillförsel av näringsämnen och farliga ämnen till Östersjön och Västerhavet begränsas så att marina ekosystem inte tar skada och utbredningen av syrefria bottenar och algbloomningar minskar.
- ökade kunskaper och ett stärkt engagemang i marina frågor bland allmänheten.
- att Sveriges och EU:s fiskepolitik reformeras i grunden och att betydligt fler och större marina områden skyddas i både kustnära områden och öppna havet, både i EU och Syd.
- att konsumtion av hotade fiskar och skaldjur, liksom produktionen av jätteräkor, minskar, genom utvecklad konsumentinformation och Grön guide.
- en global livsmedelstrygghet, genom att subventioner minskar och EU:s fiskepolitik reformeras i grunden och underställs svenska, EU:s och globala utvecklingsmål, samtidigt som lokalbefolkningen i Syd tillåts delta i beslutsprocesser och ges möjlighet att skydda och hållbart nyttja de marina resurserna.

Bakgrund

Våra hav är allvarligt hotade. Utmaningen att skydda och återskapa livskraftiga marina och kustnära ekosystem är omfattande och sträcker sig långt upp på land. Överfiske, skadliga fiskemetoder, miljögifter och övergödning urholkar den marina mångfalden. Vandrande arter såsom ål och lax hindras sedan årtionden från att fullfölja sina livscyklar av bl.a. dammbyggen och många bestånd är försvunna eller hotas av utrotning. Över 80 procent av världens bestånd av fisk- och skaldjur är enligt FN:s livsmedelsorgan FAO maximalt fiskade eller överfiskade. I jämförelse med industrifisket är småskaligt fiske ett bättre alternativ ur miljöhänseende, samt bidrar i högre grad till sysselsättning och livsmedelstrygghet. Det småskaliga fiskets potential är dock gravt underskattad och fisket tvingas konkurrera på ojämlika villkor med industrifiske, legalt som illegalt.

Alltmer av den fisk och de skaldjur som fiskas och odlas i Syd exporteras till Nord, inte sällan med allvarliga miljökonsekvenser som följd. Det är viktigt att höga krav ställs på ekologisk bärkraftighet samt att i vissa sammanhang ifrågasätta efterfrågan. Allt fler kustsamhällen upplever effekter av klimatförändringar och hav och klimat kopplas alltmer ihop. Haven är jordens största kolsänka och sedimenten i mangrove- och sjögräsekosystem är de mest långsiktiga kolsänkorna, vilka förstörs i rask takt.

Verksamhet

Reformen av EU:s gemensamma fiskepolitik (GFP)

I juni 2013 kom EU-parlamentet och EU:s fiskeministrar överens om en ny basförordning för fiske som på ett bättre sätt säkerställer maximalt hållbart uttag, utkastförbud samt socialt och ekologiskt hållbara avtal med länder utanför EU. Under 2014 har Naturskyddsföreningen deltagit i arbetet med att på ett ambitiöst och korrekt sätt implementera den nya politiken. Detta har främst gjorts genom att ta fram och delge positionspapper på möten och i kontakter med myndigheter. På EU-nivå har

föreningen arbetat genom våra paraply- och samarbetsorganisationer Seas at risk, Coalition for Fair Fisheries Arrangements (CFFA) och Fiskesekretariatet.

Under 2014 utvärderades de nationella ålförvaltningsplanerna på EU-nivå. Resultatet som släpptes i november var nedslående och bollade åter igen tillbaka ansvaret på medlemsländerna. Föreningen krävde då genom artiklar och pressmeddelande att Sverige skulle agera och ta sitt ansvar. I december skrev Miljödepartementet in ett krav på översyn av den svenska ålplanen i Havs- och vattenmyndighetens regleringsbrev.

Bottentrålningsprojektet

I samverkan med västafrikanska fiskeorganisationer, vilka koordineras av CFFA, har föreningen påbörjat ett långsiktigt arbete för att förbjuda bottentrålning – något som säkert tar 30 år. Första steget är två rapporter om bottentrålning; en internationell trålningsrapport med fokus på fiskesituationen i sex västafrikanska länder, och en svensk bottentrålningsrapport. På grund av det massiva Ebola-utbrottet som pågått i Västafrika så har den internationella rapporten försenats och förväntas vara klar först i november 2015. Under 2014 tog föreningen fram ett omfattande bakgrundsmaterial om svenska bottentrålningsfrågor som underlag för en rapport som påbörjats och slutförs under första halvan av 2015. Bottentrålning har också varit en prioriterad fråga i t.ex. valarbetet.

Vattenbruk i Sverige

Vattenbruket i Sverige har fortsatt varit en viktig och medial fråga under 2014. Föreningens lokala kretsar har engagerat sig mot specifika odlingar och rikskansliet har stött dem genom insändare och debattartiklar. Under hösten släpptes föreningens egen rapport om hållbart vattenbruk. Under året har föreningen också deltagit i Jordbruksverkets arbete med att ta fram en nationell åtgärdsplan för svenskt vattenbruk, samt tagit en aktiv roll i strategiarbetet på både Östersjö- och EU-nivå.

Miljögifter och Skräp i havet

Under 2014 följdes rapporten *Raklödder för fiskar* upp genom att åter igen stöta på de företag som visat sig sälja skönhetsprodukter med plastpartiklar i. Flera av dem hade då valt att fasa ut sådana produkter. Föreningen har också deltagit i flera seminarier och debattartiklar mot marint skräp.

Under hösten sökte och fick föreningen tillsammans med Svenska Båtunionen, Skärgårdsstiftelsen och Sportfiskarna pengar från Havs- och Vattenmyndigheten för att bedriva en informationskampanj mot båtägare. Projektet syftar till att minska användningen av giftiga båtbottnfärger.

Globalt arbete – hållbara tropiska marina ekosystem och fiske

Naturskyddsföreningen har fortsatt gett stöd till organisationer i Afrika, Asien och Latinamerika som arbetar med hav- och kustrelaterade frågor. Tre områden har prioriterats: starka fiskesamhällen, resiliens i kustsamhällen samt hållbar och rättvis europeisk och internationell havs- och fiskeripolitik.

Starka och resilienta fiskesamhällen

Föreningens samarbetsorganisationer har bl.a. bevakat småskaliga fiskearbetares rättigheter till fiske gentemot industriellt fiske och andra storskaliga industriprojekt. Genom stödet har kustbefolkningens kapacitet för samförvaltning, konfliktlösning m.a.p. fiskeresurser och fiskelagstiftning ökat, samt förutsättningar skapats för alternativa inkomstkällor till fisket. Med stöd av Naturskyddsföreningen har samarbetsorganisationerna bidragit till att stärka kapaciteten hos civilsamhället att uppmärksamma brister i fiskeriförvaltningen, samt att formulera nya lagförslag. Genom stöd till organisationer i både Asien, Afrika och Latinamerika har föreningen bidragit till såväl restaurering av förstörda livsmiljöer genom återplantering av mangrove, som till reducering av fattigdom genom ekoturism och småskaliga handelsprojekt. Naturskyddsföreningens samarbetsorganisationer har

också ökat medvetenheten om lokalsamhällens roll i bildande och förvaltning av marina skyddade områden, samt verkat för att föra fram kustbefolkningens synpunkter i internationella processer, fora och konventioner.

Hållbar och rättvis europeisk och internationell havs- och fiskeripolitik

Samarbetsorganisationen CFFA har, i samarbete med det västafrikanska nätverket CAOPA samt journalistnätverket Rejoprao, granskat tillgången till information och transparens i fiskeriförvaltningen i Afrika, samt deltagit i internationella beslutsprocesser gällande EU och tredjelands fiskeriavtal. CFFA har även, tillsammans med bl.a. International Collective in Support of Fishworkers, ICSF, varit framträdande i förhandlingen av FAO:s "Internationella riktlinjer för att säkerställa ett hållbart småskaligt fiske". Naturskyddsföreningen har suttit med i en expertgrupp som utifrån konsultationerna bidragit till det slutgiltiga dokument, vilket godkändes i juni 2014, efter drygt 10 års lobbyarbete.

Kapacitetsutveckling (Uppföljning av REDD+)

I samarbete med ansvariga inom verksamhetsområdena Klimat och Skog genomfördes en uppföljning av naturresursförvaltning i Syd med koppling till REDD och Blue carbon, se vidare under Skog i Nord och Syd.

Anti Scampi-dag

Under mars månad genomfördes en Anti Scampi-dag med syftet att informera allmänheten om de negativa konsekvenser som är kopplade till räkodlingar i Syd, samt via konsumentmakt påverka restauranger/grossister/matbutiker att sluta sälja denna miljöbov.

Havsnätverket

Alla nationella nätverk genomgick inför 2014 en omorganisering. Nätverken har inte längre en formell struktur med egen budget och egen styrgrupp. Nätverkssamordnare anställs av riksföreningen.

Havsnätverkets styrgrupp har därför omformats till en samordningsgrupp, till gruppen har flera personer knutits så att den nu består av representanter för nätverkets sakarbetsgrupper (Barnens Hav och AntiScampi), områdesarbetsgrupper (Havsnätverket Skåne, Stockholm och Väst) och kontaktpersoner för län (Värmland, Jämtland, Gotland, Östergötland, Gävleborg, Halland, Västernorrland) och sakfrågor (vattenråd, skräp, båtliv, sötvatten). Samordningsgruppen har haft tre telefonmöten och en träff. Dessutom har en träff för medlemmar i vattenråd hållits.

MILJÖGIFTER

Riktlinjer för verksamheten 2011-2014

Föreningen ska verka för:

- en giftfri miljö i såväl Sverige och EU som i Syd och Öst; produkter och tjänster ska inte hota vare sig hälsa eller natur.
- att all slamspridning i Sverige snarast upphör och att utveckling och införande av system och tekniker för att återföra växtnäring i enlighet med föreningens policys påskyndas.
- en ökad förståelse bland allmänheten och beslutsfattare om kopplingen mellan miljögifter, hälsa och natur skärpningar av dels EU:s kemikalieförordning REACH och tillämpningen av densamma, dels EU:s regler inom specifika områden såsom elektronik och textilier.
- att Sverige ska vara ett föregångsland både internationellt och inom EU när det gäller att fasa ut farliga kemikalier och skärpa lagstiftningen och dess tillämpning.
- förbättrad konsumentinformation om farliga kemikalier, såväl om och på produkter, som i lättillgängliga kanaler till exempel som föreningens webbplats och Grön guide.
- att kraven på Bra Miljöval för på kemiska produkter tekniska varor och textil skärps.
- ett stärkt samarbete med organisationer i Syd och Öst i frågor om miljögifter bland annat i nya och uttjänta produkter samt stärka och nationella och internationella regelverk.

Bakgrund

Naturskyddsföreningens långsiktiga prioriteringar på miljögiftsområdet ska uppfyllas genom konsumentmaktsarbete, miljöövervakning, lobbyarbete nationellt och lokalt, i EU och globalt, samt stöd till globala partners i deras motsvarande arbete. Föreningens miljömärkning av kemiska produkter och textilier underlättar för konsumenten och banar väg för politiska beslut. Föreningens arbete med att lyfta frågan om farliga kemikalier i vardagsprodukter och dess effekter i miljön, väcker allmänhetens engagemang för miljö- och hälsofrågor samt för en bättre kemikaliepolitik.

Verksamhet

Plastrapporten, *Allt du (inte) vill veta om plast*, släpptes i juni 2014 och är ett samarbete med miljöorganisationer i Sydafrika, Indien, Bangladesh och Filippinerna. Rapporten sammanfattar den rådande situationen i de olika länderna. Därtill finns en genomgång av de vanligaste plastsorterna och deras tillsatämnen och vilka faroangivelser dessa ämnen har. Rapporten finns på både svenska och engelska.

Rapporten *Managing the unseen – opportunities and challenges with nanotechnology* skrevs tillsammans med the Center for International Environmental Law och släpptes i juni 2014. Rapporten sammanfattar det rådande kunskapsläget om nanoteknik, lagstiftning i EU och andra länder, samt de förändringar som vi vill se för att öka säkerheten. Rapporten är på engelska, men en svensk sammanfattning finns.

Operation Giftfri Förskola

Under 2014 har arbetet fortgått och två rapporter om åtgärdsförslag släppts: *Operation Giftfri Förskola - Åtgärdsförslag till Kommuner* samt *Operation Giftfri Förskola – Tips till förskolor och föräldrar*. Vidare har ett medborgarförslag tagits fram och spridits, samt en lathund för giftsanering av förskolor som är tänkt att underlätta utrensning av farliga saker ute på förskolorna.

En tredjedel av Sveriges kommuner har under 2014 påbörjat ett arbete i stil med *Giftfri Förskola*. Föreläsningar för kommunanställda och förskolechefer har hållits i deras uppstartsfas. En presentation med talarmanus finns på hemsidan för de ideellt aktiva som vill föreläsa om *Operation Giftfri Förskola*. Naturskyddsföreningen sitter som expertrådgivare i Konkurrensverkets uppdrag att ta fram upphandlingskriterier för giftfri förskola för grupperna leksaker, husgeråd, textilier och möbler. Två debattartiklar om giftfri förskola har blivit publicerade under året.

Policyarbete

Naturskyddsföreningen har under året svarat på en rad viktiga remisser inom Sverige: Stockholms stads Kemikalieplan, Bisfenol A vid relining av vattenrör, Nationell handlingsplan för säker hantering och tillverkning av nanomaterial, samt genomförande av det omarbetade RoHS-direktivet. Inom EU har föreningen svarat på remisser angående Bisfenol A i termopapper (kassakvitton m.m.) och Kriterier för hormonstörande ämnen. Remisser har även besvarats till andra instanser såsom Svanens nya kriterier för golv.

Naturskyddsföreningen under året har varit representerad i en rad expertgrupper till regeringsuppdrag: Förslag till utfasning av fortplantningsstörande och hormonstörande ftalater i Sverige, Minskad exponering för bisfenol A i Sverige, Kemikalier i textilier – risker för hälsa och miljö, Naturvårdverkets regeringsuppdrag om hantering av textilier, Nordiskt dialogmöte för en framtida "Nordic Textile Action Plan" och KRAV:s expertrådsmöte om livsmedelsförpackningar.

För både bisfenoler och hormonstörande ämnen har våra medlemmar och andra som stödjer Naturskyddsföreningen i sak skrivit under på vårt ställningstagande genom webbaserade namninsamlingar. Uppropet om bisfenoler gav drygt 5 000 namnunderskrifter som lämnades till Miljöministern. Uppropet om hormonstörande ämnen var en gemensam rörelse i alla EU-länderna och genererade drygt 20 000 namnunderskrifter, varav mer än 1 000 från Sverige.

Kemikalienätverket har spridit *Rätt att få veta*, som är en upplysning och uppmaning att konsumenter har rätt att få veta om en vara innehåller något ämne på Kandidatlistan. Det visade sig att många butiker har svårt att svara då de saknar kunskap.

Kemikalier i Syd och Öst

Under 2014 fick sju organisationer i Afrika och Asien, samt två globala nätverk, stöd av föreningen. Detta har bidragit till att organisationerna har stärkts i såväl sakfrågor som tvärgående frågor.

Stödet till IPEN³ 2014 kunde stärkas. Detta möjliggjorde för IPEN att intensifiera arbetet med Minamata-konventionen som ska reglera kvicksilverutfasningen globalt. Även vår samarbetsorganisation ZMWG⁴ arbetar med motsvarande – organisationerna ger varandra draghjälp. Vidare var Naturskyddsföreningen medfinansiär till ett stort nätverksmöte i Kina, vilket möjliggjorde för ett stort antal medlemsorganisationer från Syd att dela erfarenheter, och få en inblick i kinesiska NGO:s arbetskontext.

Ett frukostseminarium med den sydafrikanska samarbetsorganisationen groundWork genomfördes.

Kontakt med ukrainska MAMA-86 inleddes strax innan årsslutet. Under våren 2015 fattas beslut om organisationen ska bli partner i Miljögiftsprogrammet.

³ International POPs Elimination Network

⁴ Zero Mercury Working Group

En internationell enkätundersökning påbörjades 2014. Den handlar om konsumenters och företags kunskapsläge om och behov kring kemikaliesäkerhetsarbete, samt vilka regulatoriska förändringar de önskar se för att känna sig tryggare och lättare kunna bedriva verksamhet och handel. Undersökningen förväntas vara färdig under andra halvan av 2015.

Bra Miljöval

Bra Miljöval Kemiska produkter

Under 2014 inkom dubbelt så många nyansökningar (ca 60) som ett normalår (ca 30). Nya licenser beviljades bl.a. för egna märkesvaror från ICA, Axfood, Coop, Åhléns och Lagerhaus. För första gången kunde också ett träskyddsmedel godkännas. Kriterier och ansökningshandlingar har uppdaterats till CLP, dvs. lagstiftningen för klassificering av kemikalier som träder i kraft fullt ut under 2015. De hormonstörande ämnen som upptogs på SIN-listan i oktober har utvärderats gentemot gällande kriterier med slutsatsen att samtliga är otillåtna, något som även tydliggjordes i den CLP-uppdaterade versionen av kriterierna.

Bra Miljöval Textil

Under 2014 har det varit ett ökande intresse för att märka textila produkter med Bra Miljöval. Detta gäller såväl produkter till konsument, som textilier för upphandling. Inför en ansökan krävs ofta ett omfattande arbete att ta fram underlaget som behövs för bedömningen, vilket gör att vi under 2015 räknar med att några av dessa förfrågningar leder till utfärdande av licenser.

Under hösten har planering skett för vårt textilevent *Länge leve kläderna* på Textilmuseet i Borås och som vänder sig till textilföretag. Syftet är dels att knyta ihop det med den utmaning vi gav till klädföretagen 2013 och dels att marknadsföra Bra Miljöval Textil och Naturskyddsföreningen.

Sveriges största klädbytdag

För femte året i rad ordnade föreningen en lördag i april *Sveriges största Klädbytdag*, denna gång på 102 platser i landet. Rörelsen att byta kläder har växt och blivit ett populärt sätt att förnya garderoben.

På 16 platser fanns inslag med re-design med sykkunniga på plats bakom symaskinerna. Glädjande var det starka ideella engagemanget i klädbytdagarna. Besökssiffran ökade marginellt från föregående år; 11 400 personer, varav 2 100 var män. 32 000 plagg bytte ägare. Föreningen har arbetat för att få fler arrangörer att haka på klädbytdagen, denna tendens förstärktes under året. Folkbibliotek, kulturhus, folkhögskolor studentföreningar och politiska ungdomsförbund deltog i Klädbytdagen och arrangörerna hade cirka 140 samarbetspartners.

Kemikalienätverket

Alla nationella nätverk genomgick inför 2014 en omorganisering. Nätverken har inte längre en formell struktur med egen budget och egen styrgrupp. Istället är en nätverkssamordnare anställd av riksföreningen.

Succén med projektet *Operation Giftfri Förskola* har fortsatt och kemikalienätverkets har under 2014 vuxit med över 200 nya aktiva till cirka 1200. Under 2014 arrangerade nätverket en tredelad miljögiftskurs med fokus på kemikalier i barnens vardag, vilket resulterade i 23 aktiva ideella föreläsare runt om i landet. Aktiva i nätverket har under 2014 genomfört information på förskolor och också ställt upp och fungerat som kemikaliegranskare vid en anordnad teknikbytesdag. Två nyhetsbrev, *Giftfritt*, har under året skickats till nätverkets aktiva där information om 2014 års aktivitet *Rätt att veta* har spridits.

SKOG I NORD OCH SYD

Riktlinjer för verksamheten 2011-2014

Föreningen ska verka för:

- att den biologiska mångfalden och naturens egen förmåga till återhämtning och möjlighet att buffra mot miljöförändringar (resiliensen) i världens skogsekosystem bevaras och utvecklas, vilket kräver att många och stora områden långsiktigt skyddas i världen, i Sverige minst 20 % av skogen nedanför gränsen för fjällnära skog och fullt skydd av skog därovan.
- att användningen av världens skogar är miljömässigt hållbar och ger varor och tjänster med samhällsnytta, och samtidigt främjar kulturell mångfald och mänskliga rättigheter.
- en ökad förståelse för skogens många värden och vikten av att värna den biologiska mångfalden, genom att stimulera och underlätta för barn och vuxna att vistas i skogen.
- kraftigt ökade naturvårdsanslag och en ny ambitiös miljölagstiftning för skogen med skärpta krav och sanktioner, och som öppnar för hyggesfria eller andra metoder som är anpassade till naturen och sociala behov och som stegvis ersätter trakthyggesbruket där biologiska förutsättningar finns för detta.
- att totalkonsumtionen minskar så att även konsumtionen av energi, trä och papper minskar genom införande av ekonomiska styrmedel där delar av intäkterna används för att värna skogarna, samtidigt som standard och sanktioner för skogscertifiering genomgående skärps.

Bakgrund

Föreningens skogsarbete är brett och innefattar såväl biologisk mångfald som sociala värden. Det bedrivs både globalt, nationellt samt regionalt och lokalt i samverkan med föreningens skogs nätverk, länsförbund och kretsar. Vi samarbetar med en rad organisationer och nätverk såväl i Sverige som i världen över, både för boreala och tropiska skogar. Det löpande arbetet med skogsfrågorna innefattar bl.a. politisk påverkan och opinionsbildning via media, nätverksarbete, myndighetskontakter och direkta kontakter med politiker och tjänstemän.

Verksamhet

Fokusprojektet: Ny vår för skogen

Projektet *Ny vår för skogen* pågick mellan 2012 – 2014, som fokusprojekt 2013-2014 (juni). Det övergripande syftet har varit att bana väg för ny skogspolitik i Sverige. Målsättningar för projektet har under 2014 varit två: i) att nå ut med förslaget till ny skogspolitik, framförallt politiskt; ii) att minst tio fler kommuner har antagit en skogspolicy jämfört med resultatet i den enkät⁵ som föreningen genomförde 2010.

Under projektets första år har föreningen, i såväl mediala utspel som rapporter i sociala medier, kommunicerat bristerna i dagens skogspolitik, samt behovet av en ny. Den skogliga debatten har därmed kommit att fokusera allt mer på skogspolitik. Föreningen presenterade under året ett

⁵ Resultatet rörande detta presenteras under avsnitt "Naturvård och biologisk mångfald".

skogspolitiskt förslag, inklusive förstärkningar i regelverket. Som komplement till förslaget har även en kortare populärversion tryckts upp. Förslaget har varit grundbulten i samtliga de aktiviteter som genomförts inom projektet under året. Fokus under andra halvan av året har lagts på att kommunicera och utbilda föreningen i nyttan av vårt förslag. En ”verktygslåda” har tagits fram och publicerats på Naturkontakt för att förenkla för föreningens medlemmar att engagera sig i skogsfrågan på olika nivåer. Under stämman hölls en rikskurs om skog. Opinionsbildning har skett genom såväl debattartiklar i rikstäckande media som sociala media och Skogsbloggen. Med #minskog genomfördes en instagramkampanj under sommarhalvåret. Flera lokala debattartiklar har publicerats gemensamt från riks och berört länsförbund. Tydliga exempel på brister i dagens skogspolitik har systematiskt lyfts fram i opinionsbildningen.

Grundläggande i projektet har varit direkt politisk påverkan. Förutom bilaterala möten med riksdagspolitiker och tjänstemän på departementen har en politikerlunch arrangerats med deltagande från samtliga partier.

Årets bok 2013, *Mossa, massa och människa*, som publicerades som ett delprojekt under *Ny vår för skogen* har varit grunden för en insamlingskampanj samt utgjort tema på bokmässan.

I samverkan med elva tyska miljöorganisationer har ett öppet brev skickats till landsbygdsministern med krav på förändring i det svenska skogsbruket.

Hållbart nyttjande av tropisk skog

Delprogrammets två teman under perioden 2013-2015 är REDD⁶-frågan och Indigenous and Community Conserved Areas, s.k. ICCAs. I samarbete med ansvariga inom klimat och marint genomfördes en uppföljning av naturresursförvaltning i Syd med koppling till REDD och Blue carbon. Sex gästande samarbetsorganisationer deltog här i Sverige vilket bl.a. innebar uppvaktning av politiker och biståndsministern. Genom detta fick föreningen genomslag för vikten av naturresursförvaltning i Syd, urfolks rättigheter och Sveriges möjlighet till positivt inflytande i relevanta processer. Klimatförhandlingarna i Lima förde dessvärre inte REDD-frågan vidare – däremot har Naturskyddsföreningens partner drivit arbetet vidare.

Bioenergi från trädplantager i Syd har bevakats genom dialog med en sydbaserad nätverksorganisation, finansiering av ett seminarium i frågan samt genom stöd till organisationer i Syd.

I palmoljefrågan genomfördes under året ett internt arbete med att formulera riksföreningens hållning. Under året lobbades det mot livsmedelsindustrin för att förmå dem att ta ställning i palmoljefrågan. ICA, COOP, Axfood och Livsmedelsföretagen var främsta målgrupperna, något som resulterat i deklARATIONER. Den nya informationsförordningen som trädde i kraft den 13 december uppmärksammades genom ett utspel om pepparkakor och palmolja i samband med jul. Tillsammans med tre samarbetsorganisationer från Indonesien genomfördes lobby- och påverkansarbete i december i Sverige med uppvaktning av politiker, företag inom petroleum-, livsmedels- och kosmetikbranschen samt myndigheter vilket resulterade i ett tydligt gehör för den storskaliga palmoljexpansionens problematik.

Skogen som klassrum och Mer friluftsliv i skolan – om skogens pedagogiska värden

Föreningen driver fortbildningarna *Skogen som klassrum* och *Mer friluftsliv i skolan* som inspirerar pedagoger i grundskolan att använda naturen i skolundervisningen, samt olika aktiviteter som uppmärksammar behovet av att bevara skog för barn. Arbetet har genomförts i samarbete med Naturskoleföreningen och Sportfiskarna och finansierats av Marie-Claire Cronstedts stiftelse och Svenskt Friluftsliv.

⁶ REDD - Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation

- 42 fortbildningsdagar med *Skogen som klassrum* för nära 800 pedagoger från över 40 skolor i 23 kommuner. Minst 16 000 elever har därmed fått ökade möjligheter att vistas i skogen under skoltid. Samtidigt har över 40 tätortsnära skogsområden uppmärksammats både för dess pedagogiska, sociala och biologiska värden.
- 20 fortbildningsdagar med *Mer friluftsliv i skolan* för över 420 pedagoger från över 60 kommuner. Minst 8 400 elever har därmed fått ökade möjligheter till friluftsliv och naturupplevelser genom naturvandring, att göra upp eld och laga mat i naturen och lärande om fiske- och vattenvård, allemansrätten och samarbete i naturen.
- 51 politiker, tjänstemän och skolledare i åtta kommuner har deltagit i *Lunch i det gröna*, i syfte att visa på möjligheter för utveckling av undervisning i naturen och värdet av att bevara och tillgängliggöra tätortsnära skog.
- Arbetet har kommunicerats bl.a. genom ett stort antal inslag i tidningar och radio, olika dokument (handledningar, broschyrer), webben, nyhetsbrev, regionala möten med kretsar samt deltagande på konferenser. Båda fortbildningarna har utvärderats med mycket positiva resultat.

Miljömärkningen Bra Miljöval

Bra Miljöval livsmedelsbutik ställer krav på att alla pappersnäsdukar som säljs, allt toalett- och hushållspapper som säljs eller används i butiken ska vara miljömärkt, se vidare Bra Miljöval under "Konsumentmakt".

Övrigt

- En politikerlunch med deltagande från åtta partier arrangerades på temat skogens betydelse för hälsan och föreningens skogspolitiska förslag.
- Föreningen deltog i en debatt om skogens framtid under Almedalsveckan.

Skogsnätverk

Alla nationella nätverk genomgick inför 2014 en omorganisering. Nätverken har inte längre en formell struktur med egen budget och egen styrgrupp. Nätverkssamordnare anställs av riksföreningen.

Genom tre utskick av nyhetsbrevet *Skogskraft* har information spridits till hela nätverkets närmare 1300 aktiva. Här kan utöver spridande av bra exempel på skogsskydd från lokala grupper nämnas nyckelbiotopskurser, lokalt framtagna inventeringsmallar och Fältbiologernas granskning av hur bolag bryter mot FSC-certifieringen. Under 2014 har även inbjudits till diskussion om föreningens nya skogspolitiska förslag och information om kursen *Vindkraft på rätt plats*.

NATURVÅRD BIOLOGISK MÅNGFALD

Bakgrund

Även under 2014 har naturvårdsfrågorna varit starkt närvarande i föreningens arbete. Gruvbrytning, miljön i skogen och rovdjuren är frågor som har rönt uppmärksamhet. Regeringen föreslog i sitt budgetförslag till riksdagen en historiskt stor förstärkning till naturvårdsarbetet, med fokus på skydd respektive vård och förvaltning av skyddade områden. Om regeringens budget hade antagits av riksdagen hade förutsättningarna för att skydda t.ex. skogar drastiskt förbättrats. Tyvärr blev så inte fallet. I övrigt har skifte av regering, och den parlamentariska situationen inklusive decemberöverenskommelsen, skapat delvis nya förutsättningar för föreningens arbete med politisk påverkan inom området naturvård.

Verksamhet

Projekt Havsörn

Kärnverksamheten inom Projekt Havsörn är inventering av delar av det svenska havsörnsbeståndet. Fältarbetet har avslöpat enligt planerna, vilket innebär att närmare 100 havsörnsrevir har kontrollerats i Lappland och över 200 i Götaland och Svealand. Vi ser fortfarande en ökning i inlandsbeståndet, men vissa delar av landet, t.ex. Västkusten, Jämtland och inre Västerbotten, saknar i stort sett häckningar av havsörn.

Arbete med säkerhetskopiering, dataläggning och kvalitetssäkring av projektets arkiv har påbörjats inte minst för att möjliggöra framtida forskning. Resultat från projektet har redovisats i olika föredrag, bl.a. har miljögifternas inverkan belysts på en internationell konferens i Tokyo.

En viktig del av projektet rör boplatsskydd, bl.a. genom bevakning av avverkningsanmälningar, och rådgivning vid potentiella vindkraftsetableringar.

Det unika biologiska material som samlats in i Projekt Havsörn har på senare tid använts till flera intressanta studier baserade på insamlade fjädrar och ägg. En tidsstudie av en mångfald miljögifter har fortsatt i samarbete med Naturhistoriska riksmuseet och Universitetet i Antwerpen (Toxicological Centre). Studien bygger på arkiverade, fällda (ruggade) havsörnsfjädrar som samlats in fortlöpande sedan föreningen startade övervakningen av beståndet vid kusten på 1960-talet, och inom den nationella miljöövervakningen sedan 1989. Materialet omfattar en unik tidsserie på över 40 år.

Projekt Pilgrimsfalk

Projektet finansieras via medel från Viltvårdsfonden och Alvins Fond. Naturskyddsföreningen har fortsatt följt populationsutvecklingen i Sverige, och den är i stora drag god. I det åtgärdsprogram som antogs 2011 av Naturvårdsverket är det långsiktiga målet att återskapa en livskraftig population om ca 500 par, och det målet är ännu inte nått.

Pilgrimsfalken häckar idag i södra och mellersta delen av landet liksom i norra Sverige. Fortfarande saknas pilgrimsfalken som häckfågel i stora delar av östra Sverige. Andelen misslyckade häckningar har ökat från ca 10-12 % i mitten av 2000-talet till över 30 % de senaste åren, med tyngdpunkt på södra och norra Sverige. Möjliga orsaker är ökad konkurrens om optimala revir, reproduktionsstörningar på grund av miljögifter och ökade störningar från friluftslivet och skogsbruk/vindparksetablering.

Under sommaren 2014 skedde en utsättning i centrala Stockholm. Detta projekt genomfördes i gott samarbete med Nordens ark, Stockholms ornitologiska förening och Folksam.

Projekt vitryggig hackspett

Vitryggig hackspett är fortsatt en av landets allra mest hotade arter och dessutom en av de mest arealkrävande, knuten till lövskogar.

2014 års inventeringar visar att det finns ca. elva vuxna individer av vitryggig hackspett i landet. Hela fyra par inledde häckning varav två lyckades, en i Värmland och en vid nedre Dalälven. Detta är första gången på 19 år som vitryggig hackspett häckar med framgång vid Dalälven! Utöver de fyra paren fanns ytterligare tre revirhävdande fåglar, två vid Dalälven samt en i Norrbotten.

Uppfödning av hackspettar sker i samarbete med Nordens Ark. Vid 2014 års slut fanns ett trettiotal individer på stationen. På stationen genomfördes sju häckningar under 2014 och paren fick tretton ungar, vilka sattes ut på en lokal vid nedre Dalälven.

Under året har projektets ideella medlemmar och volontärer vid flera tillfällen genomfört biotoprestaureringar vid nedre Dalälven i värdefulla lövskogar. Under året skyddades en lövrik naturskog i Värmland med medel som insamlats av föreningen.

- Under 2014 arrangerades en heldags seminarium i Dalsland på temat "Vad kan vi göra för att rädda vitryggen".
- I samverkan med Länsstyrelsen i Uppsala län och Skogsstyrelsen har en ny länsplan för vitryggig hackspett i länet börjat tas fram.
- Naturskyddsföreningen ingår i styrgruppen för det nationella åtgärdsprogrammet för vitryggig hackspett. Programmet är nu under beredning på Naturvårdsverket.
- Under 2014 inledde Bergvik Skog en revidering av sina 100 vitryggsområden. Naturskyddsföreningen har lämnat en lång rad förslag på ändringar av områden.

Sveriges bästa naturvårdskommun 2014

För att få en helhetsbild av hur det står till med naturvårdsarbetet i Sveriges kommuner skickades en omfattande enkät ut våren 2014. 208 av landets 290 kommuner (72 procent) svarade. Resultatet av enkäten visar att en del kommuner har kommit en bra bit på väg när det gäller exempelvis målsättningar och kartläggning av olika värden i naturen samt skydd av natur. Men trots detta visar resultaten ändå en oroande bild av kommunernas naturvårdsarbete. Hela 143 kommuner (69 procent av dem som svarat) når inte upp ens till hälften av de möjliga poängen. Resultat 2014 kan dock tolkas som att ytterligare 34 kommuner (jämfört med enkäten 2010) har antagit en skogspolicy eller motsvarande med målsättningar om skötsel av tätortsnära skog.

Slutrapporten, som redovisar en ranking av kommunerna, har spridits till politiker, myndigheter, organisationer och media. Föreningen delade vid ett uppskattat arrangemang ut utmärkelsen "Sveriges bästa naturvårdskommun 2014" till Huddinge.

Vindkraft på rätt plats

Naturskyddsföreningen driver i samarbete med Studieförbundet ett treårigt projekt med syfte att bidra till att fortsatt vindkraftsutbyggnad sker med bästa möjliga lokalisering, så att konflikter med naturvårds- och miljöintressen minskas. Att höja kunskapsnivån och öka kapaciteten att arbeta med vindkraftsfrågor på lokal och regional nivå i föreningen är viktiga delar av projektet. Målet är att förse aktiva i kretsar och länsförbund med den kunskap som behövs för att de ska kunna delta i planerings- och beslutsprocesser kring vindkraftsetablering på ett konstruktivt sätt.

Under hösten har nio olika länsförbund utbildats på åtta olika platser – Halland, Gävleborg/Dalarna, Västernorrland, Östergötland, Skåne, Västmanland, Jämtland samt Norrbotten. Kriterierna för hur vi valt ut länen är att det ska finnas ett aktivt intresse från länsförbund och värdkrets. Ett annat viktigt kriterium är att det också ska finnas ett aktivt intresse hos Studieförbundet lokalt eller regionalt för att samverka kring utbildningen. Nu ser vi att länsförbunden själva aktivt har börjar kontakta oss och efterfråga kurstillfällen i enlighet med plan.

Faunaväktarna

Vi har etablerat ett samarbete med Artdatabanken, projekt *Faunaväktarna*. Detta har resulterat i en kampanj, *Grodans år*, där vi tagit fram ett kampanjmaterial samt en mobilapplikation (Grodguiden). Denna app innehåller text, bild och ljud på alla Sveriges groddjur samt bestämningsnycklar. Genom appen kan man också rapportera in sina fynd via Artportalen.

I anslutning till Ängens dag tog vi också fram en mobilapplikation, Bastardsvärmare, med samma upplägg som Grodguiden. Bägge apparna och informationsmaterialet har fått stor spridning i landet både till våra medlemmar och till andra intresserade.

Naturvänliga veckan

Naturvänliga veckan är en aktivitetsvecka (första veckan i maj) då föreningen kraftsamlar kring praktisk naturvård för att gynna biologisk mångfald.

Ett 50-tal lokalföreningar runt om i landet genomförde enkla och roliga saker för att gynna vilda växter och djur. På programmet stod holk-workshop, bygga vildbihotell, vårstäda ängen eller anlägga fjärilsrestaurang.

Rovdjur

Föreningen har allt sedan regeringen ändrade sin vargpolitik 2011 noga följt politik och myndighetsutövning. Vi har hållit EU-kommissionen informerad om hur rovdjurspolitiken, och dess genomförande, har fortskridit. Klagomålet rörande Sverige licensjakt är fortfarande öppet. Kommissionen har med andra ord inte avgjort om det ska lämnas till EU-domstolen eller inte. Kommissionen öppnade under 2014 ett nytt överträdelseärende mot Sverige, genom att sända en formell underrättelse till regeringen. Detta ärende handlar om att Sverige inte lever upp till EU-bestämmelserna beträffande rätten för bl.a. miljöorganisationer att få jaktbeslut som t.ex. gäller vargjakt överprövade i domstol.

Beträffande 2013 års licensjakt vann Naturskyddsföreningen även i Kammarrätten (nov 2014), och eftersom det beslutet inte överklagades så vann det laga kraft. Det handlade om den s.k. "genetiska urvalsjakten".

Även 2014 års licensjakt överklagades av Naturskyddsföreningen (tillsammans med Rovdjursföreningen och WWF) och föreningarna krävde att jakten skulle stoppas medan prövningen pågår. Förvaltningsrätten gick på föreningarnas linje, och ärendet ligger överklagat i Kammarrätten.

Föreningen har fortsatt delta i arbetet i Nationella rovdjursrådet. Vi har lämnat ett kritiskt yttrande på förslaget att inrätta en särskild myndighet för jakt- och viltförvaltningsfrågor. Ett seminarium med naturvårdens delegater i Viltförvaltningsdelegationerna genomfördes i december i Västerås.

Övrigt

Föreningen har under året avgett remissyttranden i ca 15 naturvårdsärenden, till fr.a. Regeringskansliet och myndigheter. Yttrandena spänner över hela naturvårdens område, t.ex. skog, jakt- och viltförvaltning, fjällstrategi, strandskydd, ekosystemtjänster.

Riksföreningens arbete med gruv- och mineralfrågor påbörjades och en gruvarbetsgrupp med representanter för berörda länsförbund bildades.

Rapporten *Biobränslen för en hållbar framtid* publicerades. Rapporten fokuserar på potential för biobränsle i Sverige samt behovet av restriktioner med hänsyn till naturvård och fortsatt fungerande ekosystemtjänster.

VAL 2014

Bakgrund

Naturskyddsföreningen har en lång tradition av att lyfta miljöfrågorna inför valen, granska politikernas agerande och ge väljarna vägledning i miljöfrågor såväl genom faktarapporter och artiklar i Sveriges Natur som via webben och sociala medier. Under supervalåret 2014 gick det svenska folket till valurnorna två gånger – söndagen den 25 maj för att välja representanter till Europaparlamentet samt söndagen den 14 september för att välja representanter till riksdag, kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige.

Naturskyddsföreningens gransknings- och påverkansarbete under året har varit fokuserat på vilken politik – inte vilket parti – som är bra för miljön. *Fokusprojekt Val 2014* hade bl.a. målen: att följa upp miljökraven inom alla VRL-områden, att uppmärksamma och analysera viktiga regeringsbeslut som regeringen om naturvård, hav, infrastruktur och energi under mandatperioden och att öka både förståelsen och intresset för det miljöarbetet som bedrivs av Sveriges regering och partier.

Verksamhet

Bakåt- och framåtriktade politiska granskningar

EU-valgranskningen innehöll två delmoment. Dels en bakåtriktad granskning 2009-2014 och framåtblickande granskning 2014-2019. Mest tid för granskningsarbetet lades ned på den bakåtliggande studien. Projektledaren tillsammans med två praktikanter på heltid genomförde studien under sammantaget tre månader. Den framåtriktade granskningen var en enkätstudie av toppkandidaternas inställning till en rad viktiga miljöfrågor. Granskningsrapporterna presenterades under två olika seminarier på Europahuset i Stockholm. Ett av seminarierna besöktes av avgående EU-kommissionär för miljöfrågor samt etablerad EU-forskare. Vid både tillfällena utfrågades även toppkandidater från partierna.

Riksdagsstudien innehöll tillika både en bakåtriktad granskning 2010-2014 och en framåtriktad granskning 2014-2018. Mest tid lades ned på den bakåtriktade studien som presenterades under ett seminarium i Almedalen. Den framåtriktade granskningen var en enkätstudie av partiernas inställning i viktiga miljöfrågor. Denna granskning presenterades i samband med att valdebatt ordnades på rikskansliet ett par veckor innan valet. Debatten webbsändes också med drygt 1 000 följare.

Vitbok Hav och Natur

Som uppföljning av vitboken om naturvårdspolitiken från 2010 genomfördes en något bredare vitbok inför valet 2014. I denna granskades regeringens politik under föregående mandatperiod inom områdena naturvårds- och havspolitik. En rapport skickades ut till ett hundratal statliga tjänstemän i samband med riksdagens stängning 2014.

Miljömärkning av riksdagskandidater

En nyhet i valarbetet var miljömärkningen av riksdagskandidater. Märkningen skedde genom att riksdagskandidater på egen hand fick lämna svar på en enkät med femton miljökrav (bredare än kraven i partienkäten). Omkring 1 000 kandidater svarade på enkäten och drygt 750 blev miljömärkta från alla riksdagspartier utom Sverigedemokraterna. Miljömärkningen lanserades under Almedalen men var även ett viktigt inslag i många lokala valkampanjer som utfördes av kretsar och/eller regioner i föreningen.

Kommunikation

En kampanjsida för valarbetet sattes upp för att samla våra rapporter och lyfta fram det senaste granskningsmaterialet. För att göra det tydligt för besökare och optimera för sökmotorer var strategin att all kommunikation i sociala och traditionella medier skulle hänvisa till kampanjsidan www.naturskyddsforeningen.se/val, samt att hashtagen #miljörösta skulle finnas med i så stor utsträckning som möjligt i vår kommunikation. Samma sida har använts under hela valprojektet medan innehållet har uppdaterats efter hand. Kampanjsidan är den webbsida som varit mest besökt på naturskyddsforeningen.se under perioden mars-sept 2014. Inför EU-valet besöktes kampanjsidan drygt 44 000 gånger och inför riksdagsvalet 28 000 gånger. Veckan före riksdagsvalet kompletterades kampanjsidan med två nya undersidor. Dels en översikt över partiernas miljöpolitik och dels en sida med listan över miljömärkta riksdagskandidater. Översikten fick strax över 29 000 besök och kandidatsidan drygt 6 000 besök.

Resultat från valarbetet kommunicerades även via Facebook. Inför EU-valet släppte vi resultat som nådde uppemot 300 000 följare. Inför riksdagsvalet publicerades ett diagram från vår bakåtriktade granskning som nådde potentiellt 720 000 personer, enligt utvärderingsverktyget på Facebook. Att vår valkampanj fick stort genomslag visade sig mest tydligt genom att vissa av inläggen fick upp till 5 000 delningar och nära 1 000 kommentarer riktade direkt till oss. En annan kommunikationsinsats som stack ut var när vi tre dagar före valet publicerade en jämförande partiöversikt på webben. Ett inlägg på Facebook till vår "snabbguide" fick stor räckvidd och syntes potentiellt i nära 400 000 personers Facebookflöden under torsdagen och fredagen inför valhelgen.

Särskilt projektbidrag för valet 2014

Under året avsattes 400 000 kr från föreningens projektmedel öronmärkta för valprojekt. Pengarna gick till 16 olika projekt i kretsar och länsförbund.

3. MILJÖRÄTT

Riktlinjer för verksamheten 2011-2014

Föreningen ska verka för:

- mobilisering av medlemmar, andra aktörer och allmänheten i arbetet för det hållbara samhället och därmed skapa opinion för progressiva styrmedel.
- att kraftfull lagstiftning och ambitiösa ekonomiska styrmedel implementeras inom alla föreningens prioriterade områden, i Sverige och globalt.

Bakgrund

Under året har Naturskyddsföreningen haft viktiga framgångar på miljörättsområdet. Föreningen har också lyckats utvidga talerätten till att omfatta även skogsfrågor i ett viktigt avgörande.

Framgångarna är viktiga ur såväl miljömässig som demokratisk synvinkel. I Regeringsformen, en av Sveriges grundlagar, föreskrivs att myndigheter måste hålla sig till lagen. Att makten utövas under lagarna tillhör det grundläggande skyddet för demokratin; hur det blir i länder där beslutsfattare inte behöver hålla sig till lagen känner historien alltför många exempel på.

Den senaste tidens rättsfall om vargar, skogsavverkningar och kalkstensbrytning visar hur viktigt det är att lagstiftningen finns som en sista skyddsvall när särintressena är för starka och dagspolitiken för kortsiktig. Ofta krävs det emellertid en stark part som förmår hävda miljöskyddet i rättssalarna. Det är därför en viktig uppgift för Naturskyddsföreningen.

Verksamhet

Föra Naturskyddsföreningens talan i viktiga rättsfall

Föreningen har under året drivit viktiga rättsfall när det gäller bl.a. Nordkalks kalkstenstäkt på Gotland, skogsavverkningar i fjällskog, det planerade slutförvaret för kärnavfall i Forsmark och föreningars rätt att föra talan och jakt på varg.

I ett ärende om tillstånd för skogsavverkning i värdefull fjällnära skog i Änok, Jokkmokk, vann föreningen ett viktigt prejudicerande mål om talerätt i Högsta Förvaltningsdomstolen. För första gången har en miljöorganisation i Sverige kunnat överklaga ett tillstånd till avverkning, vilket är viktigt med tanke på de stora brister som påvisats i efterlevnaden av skogsvårdslagens skyddsbestämmelser. Målet prövas nu i sakfrågan.

Föreningen lyckades stoppa licensjakten på varg 2013 och 2014 genom att överklaga till svensk domstol. Föreningen vann slutgiltigt målet om 2013 års jakt genom en dom i Kammarrätten i Stockholm i november 2014, ett viktigt vägledande avgörande som visar att svenska domstolar ser strängt på bevisbördan och jaktens proportionalitet. Föreningen vann även i första instans i målet om 2014 års vargjakt i december samma år. Under året stod det emellertid klart att regeringen avsåg att utnyttja ett överklagandeförbud för att i fortsättningen undvika domstolsprövning.

Föreningens anmälan till EU-kommissionen år 2010 om licensjakten efter varg innebar att EU-kommissionen inledde en överträdelseprocedur mot Sverige, som alltjämt pågår. Föreningen har under 2014 bistått EU-kommissionen i ärendet, som fått förnyad aktualitet genom det

överklagandeförbud som nämnts ovan. EU-kommissionen har öppnat ännu ett överträdelseärende om detta hinder för miljöorganisationers talerätt, som under 2014 ledde till att kommissionen lämnade en formell underrättelse till regeringen.

Naturskyddsföreningen är drivande i rättsprocessen om det kontroversiella kalkstensbrottet mitt i en planerad nationalpark i Bunge på norra Gotland. Högsta domstolen biföll föreningens talan och återförvisade målet ner till första instans igen för en samlad prövning utifrån miljölagstiftningen, särskilt vad avser verksamhetens påverkan på skyddade områden. Föreningen deltar nu i prövningen i sakfrågan i Mark- och miljööverdomstolen.

Arbetet med ren luft i städer har intensifierats genom det ärende föreningen driver om överskridna miljö kvalitetsnormer på Hornsgatan i Stockholm. Mark- och miljödomstolen gav föreningen rätt i den avgörande frågan om stadens ansvar. Föreningen överklagade de delar som var bristfälliga, men Mark- och miljööverdomstolen valde att ej ge prövningstillstånd. Ärendet är nu tillbaka till kommunen för översyn av åtgärder för att förbättra luftkvaliteten. Arbetet har lett till att staden nu efterlever miljö kvalitetsnormerna för partiklar, men fortfarande inte normerna för kvävedioxid.

Under 2014 hade föreningen framgångar i ett inledande ärende om slutförvaret för kärnavfall i Forsmark i Uppland, i frågan om dispens från artskyddsförordningen för en lång rad skyddade arter, bl.a. gölgroda, grönyxne och hasselsnok. Bolaget hade fått dispens av länsstyrelsen, men accepterade Naturskyddsföreningens krav i mark- och miljööverdomstolen om att pröva saken i samband med det kommande målet om tillåtlighet, som alltjämt befinner sig i en inledande fas. Under året har föreningen, i samarbete med Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, granskat och lämnat in remissyttrande över nödvändiga kompletteringar av ansökan om slutförvar av använt kärnbränsle till Strålsäkerhetsmyndigheten och mark- och miljödomstolen.

Föreningen har slutligen haft framgång i första instans i ett mål om dispens från artskyddsförordningen för en turistanläggning i ett kungsörnsrevir i Örndalen i Jämtland. Målet har nu fått prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen.

Påverkan för bättre lagstiftning

Föreningen har under 2014 arbetat för att stoppa ytterligare försämringar av svensk miljölagstiftning och verkat för ett stärkt natur- och miljöskydd i miljöbalken och andra lagar med regler om natur- och miljöskydd. Detta har skett genom att svara på remisser, odla informella kontakter, ta fram rapporter, medverka i samråd, föreläsa och delta som expert i utredningar. Föreningen har arbetat med att påverka beslutsprocessen när det gäller behandlingen av förslag till förändringar av bl.a. miljöbalken med förordningar, minerallagen och jaktlagstiftningen.

Föreningen har under året tagit fram lagstiftningsförslag för förbättrad miljöhänsyn i skogsvårdslagen och minerallagen.

Naturskyddsföreningen har motsatt sig försvagningar i reglerna om biotopskydd, strandskydd och jaktlagstiftning. Föreningen har deltagit i Dricksvattenutredningen och Vattenverksamhetsutredningen, där vi bl.a. arbetat med ökat hänsynstagande och ökad biologisk mångfald i våra utbyggda vattendrag. Vi har också deltagit i samråd om miljöbalken, hearings om riksintressen, strandskydd m.m.

I det horisontella EU-miljörättsliga arbetet har Naturskyddsföreningen följt EU-rättsliga frågor av särskilt intresse samt bevakat och påverkat inför miljørådsmöten och andra rådskonstellationer. Föreningen har fortsatt samarbeta med andra miljöorganisationer i Europa och samordnat insatser tillsammans med jurister från systerorganisationer inom samarbetet med EEB:s (European Environmental Bureau) arbetsgrupp i miljö rätt.

Stärka föreningens kretsar

I september 2010 fick samtliga av Naturskyddsföreningens kretsar rätt att driva miljöärenden i domstol genom en ändring i miljöbalken. Naturskyddsföreningens förtroendevalda i nästan varje

kommun i landet kan nu använda sin talerätt för att föra fram sakkunskap om lokala förhållanden i viktiga ärenden. Att föreningens kretsar fått en rätt att föra talan i domstolar i miljömål medför behov av råd, handledningar och kurser. Miljörättsnätverket är det viktigaste sättet att nå ut med dessa insatser.

Naturskyddsföreningen har under de gångna åren arbetat för att skapa ökade kontaktytor för det miljörättsliga arbetet inom föreningen. Inom kretsar och länsförbund finns det stor erfarenhet att arbeta med tillståndsärenden, dispenser och kommunal planering, erfarenheter som kan spridas inom föreningen och komma allmänheten till del. Inom ramen för det nätverk för miljörätt som byggts upp i föreningen deltar medlemmar och företrädare för kretsar i nätverksmöten med kurspass och diskussioner.

4. FÖRENINGsutveckling

Riktlinjer för verksamheten 2011-2014

Föreningen ska verka för:

- att behålla och värna nuvarande samt inspirerar fler medlemmar att bli aktiva.
- att antalet medlemmar i föreningen ökar.
- en mångkulturell och inkluderande folkrörelse som speglar befolkningen i Sverige i både verksamhet och rekrytering till förtroendeuppdrag.
- att barn- och familjeverksamhet på sikt bedrivs av minst hälften av kretsarna.
- öppna arbetsformer med fler rådslag och nätbaserade forum för ökad dialog och större tillvaratagande av idéer, engagemang och kompetens hos aktiva medlemmar.
- ökade resurser och stöd till länsförbunden samt utvecklade nationella nätverk.
- ett utvecklat ledarskap i hela organisationen genom utbildningar och lärande.
- att genus- och mångfaldsperspektiv finns med i hela föreningens verksamhet.
- att globala perspektiv kontinuerligt integreras i nationellt, regionalt och lokalt arbete.
- att kontakten och samarbetet med Fältbiologerna utvecklas och fördjupas.

Verksamhet

Projektbidragen

Projektbidrag avsätts från medlemsintäkterna för att göra det möjligt för kretsar och länsförbund att driva projekt. Projektbidragshanteringen sköts av rikskansliet.

Två ansökningsomgångar utlystes under 2014 och totalt 4,3 MSEK delades ut som projektbidrag. 3,4 MSEK av dessa gick till länskanslier (se nedan om övergången till regionala kanslier). Även 400 000 kr öronmärkta för valprojekt under 2014 delades ut. Dessutom betalades 23 000 kr ut som blyxtbidrag för akuta behov under 2014. Se vidare bilaga 3.

Utökat grundbidrag

En nyhet 2014 var möjligheten för kretsar att kunna söka ett extra grundbidrag på 3 500 kr per år. För att beviljas ett utökat grundbidrag behöver tre kriterier uppfyllas; 1) kretsen har högst 50 000 kr i likvida tillgångar och högst 50 000 kr i omsättning, 2) kretsen har skickat in kompletta årsmöteshandlingar för föregående år, och 3) kretsen har inga oredovisade projekt som beviljats projektbidrag. 44 kretsar beviljades utökat grundbidrag 2014.

Organisationsutveckling och regionala kanslier

Inom utvecklingsprogrammet *Starkare länsförbund* tas ett samlat ansvar för ledarskapsutbildningar, ledarutveckling och att stärka struktur och kompetens i länsorganisationen och i sin tur de lokala kretsarna, genom de åtta utvecklingsområdena; *verksamhetsplan, ekonomi/finansiering, samverkan, ledarskap, föreningsutveckling, sakfrågor, kommunikation* och *media*.

Inom ramen för *Starkare länsförbund* avsattes 2014 resurser för stöd och processledning av etablerandet av tio regionala kanslier. Etableringen av regionala kanslier för länsförbunden är en följdriktig övergång av det fleråriga arbetet med att stärka länsförbunden. Beslutet om att ge förutsättningar för dessa kanslier grundlades av en motion om omfördelning av resurser till riksstämman 2012.

Samtidigt har vidareutveckling skett i länsförbunden med utveckling av styrelser och ledarskap innehållande workshop för verktyg i ledarroll och utbildningspass i normkritiskt tänkande samt användande av vår valberedningsmetod i arbetet.

Ideella ledarprogrammet

Naturskyddsföreningens satsning på ledarskap syftar till att stärka den ideella kraften i föreningen genom att öka kompetensen och stärka engagemanget hos nyckelpersoner (såsom styrelsemedlemmar, ordföranden och aktiva i nätverken). Programmet har 2014 genomfört sitt tredje år av den fyraåriga satsningen.

Två personer från den 13 dagar långa *diplomutbildningen* valdes in i riksstyrelsen under 2014 och de frågor som deltagarna lyft bl.a. under utbildningen, t.ex. gruvfrågan har kommit högt upp på föreningens agenda. Under processen inför den nya VRL så lämnade den referensgrupp som blivit till från den första diplomutbildningen in ett förslag som innebar en strukturförändring i föreningen.

Under 2014 har ledarprogrammet gjort aktiviteter och förmedlat ledarskapsutbildning för i stort sett alla delar av föreningen: medlemmar, förtroendevalda på riks-, läns- och krets nivå, kanslipersonal, i nätverken, för traineer, praktikanter och för externa intressenter.

Samverkan mellan olika delar i föreningen har stärkts i ledarprogrammet, bl.a. så har utvecklingsfrågor om värdegrund, strategisk prioritering och rollfördelning lyfts och diskuterats mellan traineer, diplomledare, praktikanter, kanslipersonal och riksstyrelserepresentanter under gemensamma möten.

Deltagare har "workshoppat" fram på vilket sätt ledarprogrammet kan fortsätta att stärka det ideella ledarskapet och på ledarnas efterfrågan så har vi utfört en dag med retorik- och kommunikation och börjat skapa förutsättningar så att de i sin tur kan leda utbildning för andra ideella i föreningen.

Ledarprogrammet har ökat sin närvaro på Naturkontakt och i veckobrev med videoklipp av ideella ledare som tipsar andra ideella om metoder och goda exempel för ett bra föreningsarbete, där man uppmuntras att filma sig själv och sprida sina tips vidare. Vi har också varit med och lagt grunden för en utbildningsplattform för ideella på webben.

Programmet har genomfört uppskattade workshops på krets- såväl som länsförbunds nivå, utifrån deras behov, och har också stöttat kansliet med kunskaper i metodutveckling och processledning.

En framgångsfaktor under året har varit att samla utbildning i sakfrågor och ledarskapsutbildning under samma helger. Till exempel fick kemikalienätverket stöd i workshopledning under sin utbildning för utbildare och deltog under samma helg i den retorik- och kommunikationsdag vi genomförde.

Vi har gjort en återträff under våren för de tidigare diplomledarna, från deras egen agenda. Under hösten så bjöd vi in både de som gått diplomutbildningarna och de som varit på en inspirationsträff till en fortsättningshelg i Hållbart Ledarskap.

Ideella traineeprogrammet

Vårt ideella traineeprogram syftar till att stärka den ideella kraften genom rekrytering av unga som en bas för framtidens ledare. Under våren avslutade 14 deltagare sitt ideella traineeår genom att redovisa sina projekt på Naturkontakt. De ideella traineerna har i år knutits närmare den ideella föreningen och gett nya influenser och ny energi till flera ställen i landet. Söktrycket till 2014-2015 års traineeprogram var större än någonsin och vi hade 268 godkända ansökningar. Rekryteringen gjordes efter telefonintervjuer med ca 25 sökanden och under hösten startade 15 nya deltagare. Deras första möten med föreningen finns beskrivna i personliga artiklar på Naturkontakt.

Schysst sommar och vinter

Schysst sommar och vinter handlar om att bryta segregeringen inom föreningen. Under 2014 har konceptet etablerats på fyra orter i Sverige – Stockholm, Malmö, Uppsala och Eskilstuna. Under året har hundratals unga i åldrarna 15-20 deltagit i hundratals aktiviteter som ägt rum inom ramarna för projektet. Ungdomarna har besökt naturreservat, fiskat, plockat svamp, odlat grönsaker, paddlat kanot, dressincyklat, bergsklättrat, gjort butiksinventeringar, deltagit i seminarium om miljögifter och mycket mer.

Unga deltagare har funnit inspiration till att driva egna projekt, skrivit debattartiklar samt skapat olika filmklipp om projektet. Åtta deltagare har deltagit i en utbildning i samverkan med Carolina Klüft. Projektet har samarbetet och deltagit i kretsverksamhet, däribland inom Malmökretsen. Även Friidrottsförbundet har varit en aktör som *Schysst sommar och vinter* samarbetet med och tillsammans skapat olika aktiviteter. Projektet har också varit aktivt i olika forum hos diverse föreningar som jobbar med hållbar utveckling, samt lokala föreningar i förorterna där projektet drivs.

Schysstmetoden

Under år 2014 har projektet påbörjat utvecklingen av en metod som bygger på sju kategorier. Kategorierna är i sin tur inspirerade av Carolina Klüft, världsmästare i sjukamp. Metoden bygger på att öka miljöengagemanget, innanförskapet och lusten att vara ute i naturen genom ämnen som unga kan relatera till.

En förklaring till att projektet funnit starkt fäste på samtliga orter är inkluderingen av målgruppen inför varje aktivitet. Ungdomarnas viljor och åsikter präglar projektet och dess utveckling. *Schysst sommar och vinter* har under året kontinuerligt synliggjorts på Naturkontakt, kretsbrief och veckobrev. Projektet har också varit med i olika mediala sammanhang, däribland i SVT:s Gomorron Sverige. Under år 2014 har projektet arbetat med att bryta barriärer och åstadkomma målet att bli en folkrörelse som speglar dagens svenska samhälle.

Natursnokarna 2014

I Natursnokarnas vision står "Varenda unge ska känna sig hemma i naturen." Under 2014 har vi utbildat 88 Natursnoksledare på nio kurser runt om i landet. För några har det varit fortbildning, för andra har det varit första steget att bli Natursnoksledare. Utöver detta ordnades ett mycket uppskattat Natursnoksläger för ca 40 barn och deras vuxna i Kilsbergen utanför Örebro efter Riksstämman.

Vid årets slut fanns 70 Natursnoksgrupper och 140 ledare. Det innebär att det finns Natursnokar i 25 % av kretsarna och att antalet ledare ökat med drygt 10 %. Under året antog Riksstämman målet att Naturskyddsföreningen på sikt ska ha barnverksamhet i alla kretsar.

Några exempel på synliggörandet av Natursnokarna under 2014 är familjedag på Skansen, barnfestival på Nääs och lokala aktiviteter på IKEA-varuhus. Flera verktyg har tagits fram under året för att sprida Natursnokspedagogik. Dessa har gjorts tillgängliga på Naturkontakt. Bland annat har olika aktivitetspaket för Natursnoksträffar lanserats – exempelvis lekar och aktiviteter om Träd, Småkryp och Fåglar. En pedagogisk film om hur en Natursnokskurs går till har också gjorts. Förutom att locka fler deltagare till kurserna, är filmens syfte också att sprida Natursnokspedagogiken och för att även personer med lässvårigheter ska förstå vad Natursnokarna är.

Under 2014 har det kommit in ansökningar om Snokbidrag från 11 kretsar och alla har beviljats pengar.

5. SKOLAN

Riktlinjer för verksamheten 2011-2014

Föreningen ska verka för:

- en närvaro i skolan som gör föreningens röst känd och hörd i den yngre generationen. En förstärkning av natur- och miljöundervisningen i grundskolan och gymnasiet.

Bakgrund

Skolorna har i läroplanen fått uppdraget att utbilda för hållbar utveckling men dessvärre saknas det idag både resurser och politisk vilja för att genomföra uppdraget. Ingen av de två stora skolmyndigheterna, Skolverket och Skolinspektionen, har resurser att stödja och utvärdera skolorna i hur de uppfyller sitt uppdrag. Naturskyddsföreningen startade år 2012 en stor skolsatsning med syfte att förändra skolan till en skola där barn och ungdomar blir medvetna om vad som måste göras för att ställa om till en hållbar utveckling och är beredda att göra det. Målet för skolverksamheten är på lång sikt att åstadkomma en förändring i utbildningsväsendet och på kort sikt att stärka skolans implementering av uppdraget att undervisa för ett hållbart samhälle och sätta fokus på föreningens frågor.

Verksamhet

En stark miljöröst i skolan

Sedan starten 2012 har föreningen utvecklat en skolwebb och ett omfattande digitalt/webbaserat läromedel för hela grundskolan samt fortbildat lärare runtom i hela Sverige. Ett fyraårigt samarbete med Malmö stad och Malmö högskola har startat, med syfte att göra gymnasieskolan Malmö Latin till en föregångsskola i Sverige för lärande för hållbar utveckling. Under 2014 har påverkans- och kommunikationsarbete intensifierats och avslutades med en nationell konferens om lärande för hållbar utveckling. Allt detta har lett till att Naturskyddsföreningen nu är en stark miljöröst i skolan och kändheten om föreningen och dess frågor har ökat.

Påverka framtiden

Naturskyddsföreningen påverkar skolpolitiken och har under året bl.a. deltagit på ett seminarium i Utbildningsutskottet, uppvaktat politiska partier, gjort en granskning av partiernas skolpolitik, skrivit en debattartikel och tagit fram politiska förslag på förändringar i skolpolitiken.

Höstkonferensen 2014

För första gången i föreningens historia skulle den årliga höstkonferensen handla om skola och utbildning. För att nå skolledare inledde föreningen ett samarbete med Sveriges Skolledarförbund och tillsammans arrangerade vi en nationell skolkonferens i Stockholm med namnet *Rädd eller förberedd – så skapar skolan handlingskraft och framtidstro*. Konferensen blev en kommunikativ succé och slog publikrekord då den lockade mer än 500 personer. I publiken fanns bl.a. skolledare, lärare, politiker, utbildningschefer och lärarstudenter från hela Sverige. Hela konferensen sändes av UR Samtiden på Kunskapskanalen vid två tillfällen, sammanlagt 10 timmar TV-tid, och finns även tillgänglig på urplay.se. Resultatet av att arrangera en så stor och väl genomförd konferens är Naturskyddsföreningen idag en starkare aktör i skolvärlden och i skoldebatten.

Modellskolan

Projekt Modellskolan på Malmö latin genomförs i samarbete med Malmö stad och Malmö högskola. Under 2014 har erfarenheterna från Modellskolans första år gjort Naturskyddsföreningen till en tongivande aktör för en ny skolpolitik.

Med utgångspunkt från Modellskolans kunskaper om framgångsfaktorer för och aktuell forskning om LHU bidrog projektet till att skapa innehållet till föreningens hyllade skolkonferens *Rädd eller Förberedd*, banade väg för samarbetsavtal med Sveriges Skolledarförbund samt gav föreningen en plats i regeringsdelegationen till världskonferensen om LHU i Japan.

Modellskolans politiska budskap om hur skolan ska organiseras och hur undervisningen ska struktureras har börjat spridas genom presentationer, utvärderingar och rapporter med såväl elev-, lärar- som skolledningsperspektiv vid många olika tillfällen såsom möten med politiker och experter, deltagande vid konferenser och utställningar, studiebesök, seminarier, medverkan i media, m.m.

Läromedel och fortbildningar

Energifallet

Energifallet är Naturskyddsföreningens webbplats och läromedel om energi och hållbar utveckling. 2014 har fokus varit att sprida *Energifallet* till landets alla grundskolor och samtidigt skapa opinion för skolans viktiga roll som samhällsaktör och som en del i omställningen till ett energieffektivt och hållbart samhälle. Spridning och opinionsbildning har bl.a. skett genom ett stort antal fortbildningsdagar för grundskolelärare i samarbete med andra skolaktörer.

Energifallet har också deltagit aktivt såväl i skolseminarier om hållbar utveckling som i sociala medier och på det viset byggt relationer och nätverk med väletablerade skoldebattörer och skolutvecklare. *Energifallet* inbjöds särskilt till MP:s lärarnätverk för att föreläsa om *Energifallet* och diskutera frågor kring LHU.

Energifallets rapport *Hållbar utveckling i skolan – var god dröj* har i offentliga sammanhang refererats till av både tidigare och nuvarande skolminister. Genomförandet av själva undersökningen bidrog också till att lyfta frågan i minst de 115 kommuner som genomförde enkäten.

Energifallet har nått ut till miljösamordnare och energi- och klimatrådgivare runtom i landet och Region Skåne valde under 2014 att göra en särskild satsning på *Energifallet*. Över 50 skånska skolor och 380 pedagoger har ingått i föreläsningar eller flera fortbildningsdagar i samarrangemang mellan *Energifallet* och klimatrådgivarna.

Fortbildning & Miljökabaré

Under 2014 har *Sweet Dreams* haft premiär på föreställningen *Svårigheten att förhandla med en blåval*. Tillsammans med en uppföljande workshop har den spelats för gymnasieelever runt om i Sverige. En lärarhandledning har tagits fram och erbjudits till de skolor som tagit del av föreställningen. Den specialanpassade fortbildningen för lärare med fokus på "handlingskompetens för hållbar utveckling" har fortsatt som planerat och genomförts tillsammans med kabarén *Vem beställde kakan?* De föreställningar som planerats har genomförts och fler därtill. Under 2014 har totalt 19 föreställningar med workshop genomförts för elever (1 535 deltagare) och fem fortbildningar för lärare (690 deltagare).

Skogen som klassrum och Mer friluftsliv i skolan – om skogens pedagogiska värden

Fortbildningarna *Skogen som klassrum* och *Mer friluftsliv i skolan* har genomförts i samarbete med Naturskoleföreningen och Sportfiskarna. Se mer under Skog i nord och syd.

6. MARKNAD

Riktlinjer för verksamheten 2011-2014

Föreningen ska verka för:

- att även fortsättningsvis vara den mest inflytelserika miljöorganisationen och verka för ett hållbart samhälle, genom att stimulera naturkänslan, påverka politiken, stärka den gröna konsumentmakten, och mobilisera ett brett folkligt engagemang i miljö- och naturvårdsfrågor.
- att behålla och värna nuvarande aktiva medlemmar samt inspirera fler medlemmar att bli aktiva.
- att antalet medlemmar i föreningen ökar.
- en mångkulturell och inkluderande folkrörelse som speglar befolkningen i Sverige i både verksamhet och rekrytering till förtroendeuppdrag.
- en ökande kännedom hos allmänheten om att vår folkrörelse söker engagemang och ekonomiskt stöd för verksamheten från allmänheten, företag och organisationer.
- samarbeten med företag och organisationer som leder till ökad miljönytta, samtidigt som våra miljökrav i sammanhanget förmedlas till personal, kunder eller andra grupper.

Verksamhet

Medlemsvärvning och insamling

Antalet medlemmar uppgick under 2014 till cirka 221 000 varav 129 000 huvudmedlemmar och 92 000 familjemedlemmar.

Under perioden oktober-januari fick cirka 41 300 av de medlemmar som betalar sin medlemsavgift via plusgiro ett erbjudande om förnyelse. Övriga får förnyelsen löpande under året. Bland de cirka 56 300 medlemmar som betalar via autogiro är andelen som stannar kvar från ena året till nästa mycket hög (cirka 99 procent). Totalt sett ligger förnyelsegraden på cirka 90 procent, när man räknar in alla typer av medlemskap.

Totala medlemsintäkter, milj. kr	
2013	33
2014	36,4

Totala intäkter från "insamlingar", ex. sponsorer, milj. kr	
2013	40
2014	52,8

Värvnings- och insamlingsaktiviteterna bestod bl.a. av:

- Föreningen medverkade vid tre större arrangemang – Trädgårdsmässan (Nordiska trädgårdar 20-23 mars), Bokmässan (Bok & bibliotek 25-28 september) och festivalen Way

Out West (7-9 augusti). I samband med trädgårdsmässan genomfördes SM i fågelholk, ett arrangemang som engagerar tusentals skolelever.

- Under 2014 gjordes fyra insamlingskampanjer med postala insamlingsbrev till ett urval av medlemmarna. Breven hade följande teman: Vargen – föreningens rovdjursarbete, Valet – arbetet med att granska partierna inför riksdagsvalet, Green Action Week – med fokus på ekologisk frukt, Klimat – kraftsamling kring fokusprojektet klimat. Breven syftade till att informera om och samla in pengar till föreningens arbete. Breven skickades även per e-post till våra e-postmottagare.
- Ett ökat fokus på autogiro i medlemsutskick och värvning har medfört att andelen medlemmar som betalar sitt medlemskap via autogiro ökat från 45,5 % 2013 till 47,1 % 2014.
- Av medlemmarna som betalar via autogiro ger 63 % ytterligare stöd utöver medlemsavgiften via autogiro och det totala gåvobeloppet via autogiro ökade från 22,5 MSEK under 2013 till 27,2 MSEK under 2014. Efter samtal från telemarketingenheten valde cirka 7 000 medlemmar att höja sitt månadsbelopp, vilket genererar nästan 2,4 MSEK redan på 12 månader.
- Totalt värvades det cirka 18 000 nya medlemmar (inklusive familjemedlemmar) via telemarketing, face-to-face och door-to-door.
- Årets bok 2014, *Mossa, massa, människa – en kärleksförklaring till skogen*, producerades 2013. Den har sålts under 2014 och hela upplagan om 16 000 böcker är i det närmaste slutsåld. Årets bok 2015, *Solrevolution*, producerades under 2014 och försäljningen har hittills överträffat den för årets bok 2014.
- Via webbplatsen lyfts olika sätt att stödja föreningen (medlemskap, gåvor, köp av utsläppsrätter, solceller, testamenten, aktiegåvan, starta egen insamling, minnesgåvor och hyllningsgåvor). Till jul gjordes en kraftsamling för klimatet på webben och ett särskilt gåvobevis togs fram.
- Naturskyddsföreningen är sedan 2010 en av ca 50 förmånstagare för Postkodlotteriet. Föreningen har 2014 mottagit 12 MSEK till stöd för projekt inom fyra områden; skola, skog, miljögifter och klimat. Under 2013 tilldelades föreningen ytterligare drygt 7 MSEK till specialprojektet Schysst sommar/vinter. Projektet genomförs 2014-2015 i samarbete med Svenska Friidrottsförbundet.
- Föreningens fokusprojekt har synliggjorts i externa kanaler med printannonser och digital synlighet.
- Workshops har genomförts med syftet ta fram en varumärkesplattform som ska leda till att Naturskyddsföreningen kan bli ännu bättre och tydligare med vad föreningen gör och står för.

Företag – gåvopaket och samarbeten

En utfasning av de tidigare sponsorpaketerna löpte på under 2014, och gåvopaket som lyfter fram möjligheten att stödja olika verksamhetsområden kommunicerades tydligare via webb, annonser och digitala utskick.

STÖDFÖRETAG	Antal	Intäkter, tkr
2013	117	1 112
2014	126	1 832

Samarbeten med företag syftar till att skapa miljönytta och öka intäkterna till föreningen.

FÖRETAGSSAMARBETEN	Intäkter, tkr
2013	2 850
2014	4 682

IKEA bidrog med cirka 1 MSEK till *Natursnoksverksamheten* samt 1,5 MSEK till *Energifallet* årskurs 7-9 (totalt 9 MSEK t.o.m. aug 2017). GodEl genererade 389 000 kr med ytterligare 240 600 kr via Facebook-kampanjen *Miljonklicket* där Facebook-följare röstade fram Naturskyddsföreningen som mottagare av det högsta beloppet bland sju organisationer. Föreningen mottog även 300 000 kr från Allbastiftelsen som finansierar projektet Ekologisk Fika & Mellis med samma summa under 3 år. Samarbete med Sweden Aid Orchestra resulterade i två seminarier och konserter samt 380 000 kr från biljettintäkter. Edblads återvunna Bi-smycken gav 200 000 kr och fakta om Eko spreds på 2,5 miljoner Smakisförpackningar.

7. KOMMUNIKATION

Riktlinjer för verksamheten 2011-2014

Föreningen ska verka för:

- säkerställa att föreningen fortsätter att vara den mest inflytelserika miljöorganisationen.
- bidra till en ökad folkbildning inom våra verksamhetsområden. Genom föreningens webbplats, sociala- och traditionella medier.
- stimulera naturkänslan, påverka politiken, stärka den gröna konsumentmakten, och mobilisera ett brett folkligt engagemang i miljö- och naturvårdsfrågor.
- värna om nuvarande aktiva medlemmar samt inspirera fler medlemmar att bli aktiva.
- verka för att antalet medlemmar i föreningen ökar.

Bakgrund

Under 2014 har riksföreningens kommunikationsarbete organiserats om och förstärkts. De olika verksamhetsområdena har nu en jämnare synlighet jämfört med tidigare. Detta genom att alla områden har fått ett dedikerat kommunikationsstöd och att nya rutiner för samordning har införts. Vi har också arbetat med att utveckla nya rutiner för krishantering och kommunikativa utspel.

Riksföreningens kommunikationsarbete har uppdraget att skapa och fånga upp engagemang för natur och miljö och omvandla engagemang till handling, t.ex. att stödja föreningen, agera för miljön eller sprida föreningens budskap i sociala nätverk.

Under året har det utåtriktade kommunikationsarbetet i digitala kanaler kraftsamlat extra på de tre fokusprojekten skog (*#minskog*), supervalårets EU- och riksdagsval samt ekomat (*#byttilleko*). Dessutom växlades kommunikation om klimatfrågor (*#klimatmaxa*) upp inför valet med fortsättning som fokusprojekt 2015. Under året har också arbetet med att förstärka den globala kommunikationen intensifierats.

Externa digitala kanaler

Webbplatsen www.naturskyddsforeningen.se

Webbplatsen är navet i riksföreningens kommunikation. Innehållet ska inspirera till handgripliga miljöinsatser: i första hand att stödja miljöarbetet med pengar, förändrat beteende eller ideellt arbete. Under 2014 har det genomförts ett omfattande arbete med att analysera och utveckla webbplatsen samt höja kvaliteten på innehållet.

Utvecklingsarbetet av webben har under året bl.a. bestått av att genomföra webbenkät riktad till besökare, granska flöden och kopplingar, upprätta säkerhetsrutiner, utvärdera byråsamarbeten, göra kravspecifikationer och skisser för flera delar av webbplatsen. Arbetet har också handlat om utskriftsanpassning, ett stort antal förbättringar i Naturbutiken, åtgärdade basfel och uppsättning av fler bloggar.

Trafik externa webbplatsen	Besökare
2013	1,1 miljoner
2014	1,2 miljoner

Totalt besökte strax under 1,2 miljoner personer webbplatsen under 2014. Det innebär att antalet besökare ökade med 10 procent jämfört med 2013, vilket också var årets mål. 35 procent av besöken görs från mobila enheter och ytterligare 10 procent från surfplatta.

Kundo

Kundo är webbplatsens forum för frågor och svar och fortsätter att växa. *Kundo* har i snitt strax över 12 000 besökare i forumet varje månad. Under 2014 har vi kommenterat strax över 1000 inlägg, vilka har lästs av närmare 150 000 besökare totalt.

Webbutiken

Webbutiken har under 2014 haft försäljning enligt följande tabell.

Webbutiken, försäljning	Totala intäkter (MSEK)	Varav medlemskap* (MSEK)	Varav gåvor* (MSEK)	Varav övriga produkter* (MSEK)
2013	2,5			
2014	3,3	1,3 (4186 st.)	1,6 (2510 st.)	380 000 (1845 st.)
* Spårningen per produktområde i butiken sattes inte upp förrän i november 2013.				

Sociala medier

Våra sociala kanaler fyller framförallt funktionen att dra trafik till vår webbplats. Alla VRL-områden kommuniceras på Twitter, Instagram och Facebook, och länkar tillbaka till webbplatsen. Vi har en fortsatt hög ambitionsnivå när det gäller interaktivitet med våra följare och har under året etablerat nya rutiner för att svara ännu snabbare och oftare. Naturskyddsföreningen utsågs till bästa ideella organisation i Hammer & Hanborgs årliga pris Kommunikatören där juryn utgörs av 25 000 personer inom branschen.

Antal följare på Facebook	
dec 2013	79 000
(mål dec 2014)	(100 000)
dec 2014	129 000

Grön guide

Grön Guide är samlingsnamnet för Naturskyddsföreningens konsumentråd på webbplatsen och appen för smarta mobiler. Under 2014 har de mest populära tipsen och artiklarna handlat om barn, kemikalier och mat. Grön guide nominerades under 2014 i kategorin Årets Hållbara projekt på galan CIO awards. Appen laddades ner 46 000 gånger under 2014, vilket översteg målet 30 000 med drygt 50 procent.

Medlemskommunikation

För att säkerställa ett vitalt folkrörelsearbete lokalt och regionalt har riksföreningen ett antal kanaler för intern information och dialog. Ett viktigt syfte är att skapa vi-känsla och delaktighet. Kontinuerligt arbete bedrivs för att utveckla dessa kanaler.

Naturkontakt, kretsbrev, veckobrev

Naturkontakt är ett diskussionsforum och en informationsplats för alla medlemmar.

Naturkontakt i siffror	Antal användarkonton	Antal besökare	Antal inloggningar	Andel mobila enheter
2013	3474	19 411	46 624	9,63 %
2014	4230	21 931	60 777	11,65%

Utvecklingsarbetet för Naturkontakt bestod bl.a. av: förbättring av registrerings- och lösenordsfunktioner, förbättring av filarkiv i gruppforumer, ny struktur och funktion för Materialskaferiet, förbättring av användarvänlighet för besökares möjlighet att skriva artiklar på Naturkontakt, förändring av profilsidorna, ny utskriftsfunktion i Kretshandboken samt förbättring av notifieringar till användare.

Kretsbrevet är ett postalt 50-årigt nyhetsbrev till kretsar och länsförbund. Fem utskick gjordes 2014.

Veckobrevet är ett E-postnyhetsbrev som skickades ut 40 gånger. Antalet prenumeranter ökade med 500, från 3200 till 3700 under 2014.

Naturkraft är en intern tidning för föreningsaktiva medlemmar med syfte att synliggöra lokala verksamheter och personer. Tidningen lades ner under verksamhetsåret.

Press och tryck

Talespersoner är sedan stämman i juni ordförande Johanna Sandahl, generalsekreterare Svante Axelsson och vice ordförande Mårten Wallberg.

Naturskyddsföreningen har fortsatt arbeta för att synas i riksmidier minst en gång i veckan med egenproducerat material. Detta gäller såväl konkreta politiska förslag som rapporter inom våra sakområden. Några saker som varit extra uppmärksammade under året:

- Miljömärkning av politikernas miljöloften under "supervalåret" samt utvärdering av EU-parlamentarikernas miljöprestationer.
- Kommentarer och debattartiklar i samband med klimatförhandlingarna i Lima i december.
- Vargfrågan, flera debattartiklar.
- Under 2014 kritiserades ekologiskt jordbruk. Naturskyddsföreningen publicerade ett svar-på-tal i form av debattartiklar som skrevs under av ordförande och flera länsförbundsordföranden, samt har bemött kritiken på olika sociala medier.
- Medverkan i 18 TV-inslag i SVT och TV4 med lättillgängligt "naturen runt knuten"-material, flera följdes upp med inslag i press och radio.

Före sommaren genomfördes två undersökningar om hur föreningens varumärke, kommunikation och verksamhet uppfattas, dels en medlemsundersökning, dels en undersökning som riktade sig till allmänheten. Båda genomfördes av företaget Novus. Undersökningarna visade på mycket fina resultat för föreningen, exempelvis vad gäller trovärdighet.

Tryck

Under året formgavs ett stort antal rapporter och broschyrer. Bland annat producerades det en presentationsbroschyr per VRL-område.

Tidningen Sveriges Natur

Sveriges Natur utkom med fem utgåvor 2014.

Satsningar och utropstecken

Under 2014 fortsatte tidningen att arbeta i den nya form som sjösattes 2013.

Nummer 1 innehöll bl.a. en uppmärksammas granskning av Vattenfall. Nummer 2 handlade om ungdomars tankar inför klimatkrisen. Detta nummer trycktes i en extraupplaga och distribuerades på höstkonferensen 2014. Nummer 3 och nummer 4 bjöd på omfattande granskningar av miljöpolitiken och av partiernas ståndpunkter inför valet. En enkätundersökning som genomfördes på 663 medlemmar efter valet visade att tidningens valgranskningar upplevs som trovärdiga, viktiga och vägledande för majoriteten av föreningens medlemmar. Nummer 5 var ett temanummer om urfolk och producerades delvis med stöd av Sidamedel.

Den 1 oktober anställdes en ny chefredaktör på tidningen. En ny annonsbyrå kontrakterades med uppdrag att öka annonsförsäljningen. Under hösten inleddes ett arbete i syfte att identifiera tidningens styrkor och svagheter, där hela kansliet erbjöds att medverka.

Under året nominerades Sveriges Natur till såväl Publishingpriset som Årets Tidskrift i klassen fackpress.

Övrigt

- En del av artiklarna i Sveriges Natur är finansierade av SIDA. Under 2014 bidrog SIDA med cirka en miljon kronor. Artiklarna har varit integrerade i tidningen.
- Sveriges Natur distribuerar också flera kretsars och länsförbunds lokala bilagor.
- Tidningen har blivit mer aktiv på sociala medier. I december lanserades en app som underlättar läsningen för digitala medier. Vid årsskiftet 2014-2015 hade 781 hushåll valt digital läsning, vilket är en ökning med 200 jämfört med året innan.
- Annonsförsäljningen uppgick 2014 till 1,3 MSEK vilket var en minskning med cirka 100 000 kronor mot 2013. En mindre del, cirka 200 000 kr var interna intäkter.

8. KONSUMENTMAKT

Bakgrund

Föreningens konsumentmaktsarbete utgår ifrån en tredelad strategi:

- att vi synliggör ett miljöproblem ur konsumentens perspektiv
- att vi pekar ut tillgängliga alternativ
- att vi uppmanar till aktion som positivt bidrar till förbättring

De alternativ vi pekar ut bör bidra till att göra konsumtionen av varor och tjänster:

- säker för miljön i vid bemärkelse
- resurseffektiv
- leda till att nyttan av varor och tjänster kommer fler tillgodo – oavsett resursstyrka

Konsumentens agerande ger effekt både i en reell förskjutning av efterfrågan till förmån för mindre miljöbelastande alternativ – men också i form av den konkreta avläsbara opinionen. Den offentliga sektorn är också en mycket viktig aktör i rollen som konsument. Föreningens konsumentmaktsarbete tillämpas brett och merparten redovisas i direkt anslutning till de områden där de applicerats. De delar som är av mer övergripande karaktär redovisas nedan.

Verksamhet

Kollaborativ ekonomi

Uttrycket *kollaborativ ekonomi* översätts ibland med delande ekonomi och täcker många företeelser som har en hög potential att hjälpa till att nå de mål vi ser för konsumentmaktsarbetet. Tack vare medel från Konsumentverket kunde föreningen 2014 inleda arbete med att diskutera utvecklingen inom den kollaborativa ekonomin genom två seminarier. Det första seminariet anordnades i Stockholm den 16 oktober på temat *Kollaborativ konsumtion – hur kan myndigheterna möta intresset?* Seminariet beskrev framväxten av kollaborativa konsumtionsmönster, och diskuterade sedan vad utvecklingen innebär och vilka hinder som finns när det gäller bl.a. lagstiftning, institutionella strukturer, ansvarsfrågor och försäkringar.

Cirka 70 personer från statliga myndigheter, kommuner, universitet, tankesmedjor, ideella organisationer och företag deltog och seminariet filmades och länk lades ut på hemsidan. Seminariet har visats över 300 gånger på Youtube och det Facebookinlägg som länkade till seminariet har nått över 77 000 personer.

Det andra seminariet ägde rum den 18 november i Göteborg och berörde hur vi kan möta dagens mobilitetsutmaningar genom att konsumera mer ”kollaborativt”. Även detta seminarium blev mycket uppskattat och diskussionerna fortsatte långt efter att seminariet avslutats.

61 personer från universitet, företag, ideella rörelser, stiftelser, kommuner och statliga myndigheter deltog vid seminariet också detta seminarium filmades och länk lades ut på hemsidan. Efter seminariet lades ett andra inlägg upp på Facebook (där vi frågade om namnförslag på svenska för Kollaborativ) som länkade till vår hemsida där båda seminarierna finns att se i efterhand. 27 040 personer nåddes av inlägget.

FU15 och 10YFP

Vi har deltagit i en arbetsgrupp inom Sveriges fördjupade utvärdering av miljömålen med särskilt fokus på hållbar konsumtion och i den nationella referensgruppen för arbetet med 10YFP, ett UNEP-lett ramverk som samlar det globala arbetet med att uppnå hållbar konsumtion och produktion.

Miljömärkning, andra konsumentredskap och standardisering

Under verksamhetsperioden har föreningen deltagit i styrelsen för Sveriges Standardiseringsråds Konsumentråd. Föreningen var fortsatt medlem av ECOS och deltog aktivt i Global Ecolabelling Networks arbete för att stärka miljömärkning globalt.

Offentlig upphandling

ModUpp2020 är ett initiativ där Bra Miljöval tillsammans med sex andra tredjepartsmärkningar inom miljö och social hållbarhet verkar för att offentlig sektor ska anta målet om minst 50 % märkta produkter till år 2020. Under 2014 publicerades en debattartikel i Upphandling24 och initiativet fanns på plats i Almedalen, liksom på konferensen "Framtidens upphandling: De nya EU-direktiven". Utmaningen har hittills antagits av sex kommuner (Alvesta, Eskilstuna, Lund, Malmö, Uppsala och Örebro).

Bra Miljöval

Bra Miljöval genomgick 2014 omkontroll enligt GENICES, Global Ecolabelling Network Coordinated Ecolabelling System, en peer review som genomförs i syfte att säkra att alla GEN:s medlemmar arbetar i enlighet med ISO14024. Vid årets slut var 669 produkter och tjänster märkta med Bra Miljöval, se vidare i tabell på nästa sida.

Bra Miljöval Bil-, och småhusförsäkringar:

Bra Miljöval på sakförsäkringar är ett strategiskt verktyg att styra verksamheter såsom skadereparationer på småhus och bilar för att öka andelen återbruk, materialinköp, kapitalförvaltning m.m.

Den 26 augusti arrangerade vi ett seminarium i Göteborg om återbruk i byggsektorn tillsammans med IVL. Drygt 60 engagerade deltagare lyssnade till danska exempel på fungerande återbrukskedjor – fastighetsförvaltare som strävar efter att underlätta för återbruk och politiker som genom olika politiska styrmedel vill öka återanvändningen av byggmaterial vilket skulle få en väldigt stor positiv klimatpåverkan.

Kemikaliesvepet

Föreningen har fortsatt att driva Kemikaliesvepet (miljöanpassade bilvårdsprodukter), vilket inkluderat bl.a. löpande uppdateringar av produktlistor samt tillhandahållande av information till berörda intressenter, såsom offentliga upphandlare. Vid utgången av 2014 omfattade Kemikaliesvepet 327 produkter från 40 företag, en liten ökning av antalet produkter jämfört med 2013.

Grön finansiell marknad

Fair Finance Guide (tidigare)Bankwiser

Naturskyddsföreningen deltar sedan slutet av 2013 i arbetet med att etikgranska bankers policies tillsammans med Sveriges Konsumenter, Amnesty, Fair Trade Center och Diakonia. Syftet är att förmå banker till ökad transparens och att förbättra sina policies med avseende på mänskliga rättigheter, miljö etc.

Pågående och avslutade revideringar samt antalet märkta produkter vid utgången av 2013 och 2014 (de olika områdena för Bra Miljöval beskrivs mer ingående under respektive prioriterat VRL-område)	
Bra Miljöval Livsmedelsbutik	Kriterierna reviderades 2012 och lanserades 1 jan 2013. <ul style="list-style-type: none"> • Totalt antal märkta butiker 2013: 165 • Totalt antal märkta butiker 2014: 178
Bra Miljöval Textil	Reviderade kriterier lanserades 1 april 2012. <ul style="list-style-type: none"> • Totalt antal märkta produkter 2013: 21 • Totalt antal märkta produkter 2014: 20
Bra Miljöval Värme och Kyla	Reviderade kriterier lanserades för Värme 2013. <ul style="list-style-type: none"> • Totalt antal märkta produkter 2013: värme 12, kyla 2 • Totalt antal märkta produkter 2014: värme 10, kyla 2
Bra Miljöval Biobränsle	Kriterierna lanserades under 2013. <ul style="list-style-type: none"> • Totalt antal märkta produkter 2013: 0 • Totalt antal märkta produkter 2014: 2
Bra Miljöval El	2012 lanserades produktvarianten vindandelar. <ul style="list-style-type: none"> • Totalt antal märkta produkter 2013: 65 • Totalt antal märkta produkter 2014: 67
Bra Miljöval Persontransporter	<ul style="list-style-type: none"> • Totalt antal märkta produkter 2013: 10 • Totalt antal märkta produkter 2014: 10
Bra Miljöval Godstransporter	2012 påbörjades revidering av kriterierna och fortsatte ännu under 2014. <ul style="list-style-type: none"> • Totalt antal märkta produkter 2013: 16 • Totalt antal märkta produkter 2014: 17
Bra Miljöval Kemiska produkter	<ul style="list-style-type: none"> • Totalt antal märkta produkter 2013: 372 • Totalt antal märkta produkter 2014: 351
Bra Miljöval Småhus- och bilförsäkring	<ul style="list-style-type: none"> • Totalt antal märkta produkter 2013:12 • Totalt antal märkta produkter 2014:12

9. GLOBAL VERKSAMHET

Bakgrund

Den globala verksamheten befinner sig mitt inne i en treårig programperiod (2013-2015). Under 2014 har arbetet präglats av implementering av pågående program samt förberedelse inför kommande programperiod, bl.a. genom en landfokuseringsprocess.

I detta avsnitt beskrivs det övergripande arbetet som bedrivs för den globala verksamheten. De sakorienterade verksamheten beskrivs inom respektive område i avsnitt två.

Verksamhet

Vidareförmedling av bidrag

Under året har Sydprogrammet (Asien, Afrika och Latinamerika) vidareförmedlat cirka 41,2 MSEK till 57 organisationer. I det mindre Östprogrammet, riktat mot Östeuropa, har 2,1 MSEK förmedlats till fyra organisationer.

För att få högre kvalitet i återrapporteringen har vi kommunicerat rapportkraven i avtalen på ett mer aktivt sätt mot våra samarbetsorganisationer och deras revisorer. Internt har projektstödssystemet HUS ytterligare anpassats till vår verksamhet efter handläggarnas önskemål och en rapportdatabas tas i bruk inom kort.

Fem nya organisationer har genomgått bedömningar där vi tar ställning till om de arbetar inom något av våra prioriterade områden, om de kan anses vara civilsamhällesorganisationer och arbetar med ett jämställt, rättighetsbaserat arbetssätt med mera. Med fyra av dem har vi tecknat avtal.

System för kvalitetssäkring av den globala verksamheten

Under 2014 har det löpande handläggningsarbetet utförts i enlighet med Globalkompassens principer. Frågor rörande gender, rättighetsperspektiv, PME, intern styrning och kontroll samt riskanalys och hantering diskuteras löpande. Den befintliga Genderpolicyns handlingsplan har reviderats under året. En PME-plan, som definierar hur planering, uppföljning samt utvärdering och lärande sker inom den globala verksamheten, togs fram. Årsrapport inlämnades enligt avtal till Sida. Under året gjordes en undersökning av vad samarbetsorganisationernas förseningar berodde på och utifrån de svar som inkom tog avdelningen fram en checklista för att underlätta för samarbetsorganisationerna.

Halvtidsöversynen av programmet och delprogrammen samt utvärderingen av matrisorganisationen försenades p.g.a. svårigheter med att hitta en konsult. Båda dessa aktiviteter kommer dock att genomföras i februari 2015.

Kapacitetsutveckling av samarbetsorganisationer

En viktig del i Naturskyddsföreningens samarbete med miljöorganisationer i Syd är att stödja deras egen kapacitetsutveckling, både stärkande av organisationen och fortbildning av personalen. Därför har föreningen under 2014 fortsatt att arbeta med ett paket av verktyg för att bidra till att stärka våra samarbetsorganisationer.

I Sydostasien har organisationerna inkommit med handlingsplaner med anledning av revisionen av system- och avtalsefterlevnad hösten 2013, och härigenom kunnat få extra bidrag från

Naturskyddsföreningen för att åtgärda rekommendationer från revisorerna. I Latinamerika har Globalavdelningen handlat upp revisorer för att genomföra System- och avtalsrevisioner på sammanlagt tio samarbetsorganisationer i fem länder. Efter avslutade revisioner planerades under hösten 2014 en workshop för alla samarbetsorganisationer i Latinamerika. Den genomfördes i Sao Paolo i samarbete i januari 2015. Även de latinamerikanska organisationerna är uppmanade att lämna in handlingsplaner för att härigenom kunna få eventuellt tilläggsstöd för organisationsstärkande åtgärder.

I september 2014 genomfördes ett uppskattat erfarenhetsutbyte i Sydafrika mellan ett 10-tal samarbetsorganisationer samt Naturskyddsföreningen och Fältbiologerna kring temat mobilisering. Utbytet byggde uteslutande på deltagarnas egna erfarenheter och aktiva deltagande och varvade grupparbeten och studiebesök med diskussioner i storgrupp.

Under hösten 2014 påbörjades en rapport om kopplingarna mellan miljö och gender. Arbetet beräknas vara klart i mars 2015. Den interna kapacitetsutvecklingen under året kring gender och PME har skett med framtagandet av olika dokument, i interna diskussionsfora, osv.

På grund av ett oproportionerligt stort antal oegentligheter med hanteringen av bidrag hos samarbetsorganisationer i Kenya utreds vilka åtgärder som skulle kunna vidtas för att minska riskerna med samarbetet i Kenya. Från och med 2014 har Naturskyddsföreningen anlitat egna revisorer i landet och genomfört både uppföljningsrevision på handlingsplaner från system- och avtalsefterlevnadsrevisionen i Östafrika 2012 och halvårsrevision på organisationerna i Kenya och även de i Tanzania. Revision av samarbetsorganisationernas finansiella rapporter 2014, alternativt effektrevision sker första halvåret 2015.

Utveckling av den globala verksamheten

Under 2014 har det största strategiska arbetet utgjorts av en landfokuseringsprocess samt arbete med utveckling av Östprogrammet. Landfokuseringen innebar att föreningen beslutade att fasa ut totalt nio länder inför nästa programperiod (2017-2019). Detta resulterade i att föreningen kommer vara verksam i tio länder framöver (nätverksnoder exkluderad). Ett av dessa, Kina, har föreningen dock inlett en s.k "pre-assessment study" kring, för att utröna möjligheterna att verka i landet. Studien är klar våren 2015 och kommer ligga till grund för beslut om Kina blir ett framtida programland.

Vad gäller verksamheten i Östeuropa har föreningen, efter direktiv från Sida, beslutat att fasa ut stödet till CCB och AirClim. Istället kommer Naturskyddsföreningen att inleda ett direktsamarbete med några av de organisationer som tidigare fick stöd av CCB och AirClim, inom områdena klimat och miljögifter. Under 2014 inleddes således organisationsbedömningar, vilket resulterade i beslutet att inte inleda samarbete med TEMA baserat i Turkiet. Istället kommer all verksamhet fokuseras till Ukraina, där samarbete med minst två organisationer har inletts.

Arbetet med att identifiera nya givare har inte kunnat prioriteras i den grad som tänkts, förhoppningsvis kan detta komma igång under våren 2015.

Globala i Naturskyddsföreningen

Kommunikationen om Naturskyddsföreningens globala verksamhet har ökat under 2014. I juni tillträdde en ny kommunikatör för globala frågor med ansvar för Sidans infokom-anslag. Under året har material till en folder om det globala arbetet tagits fram, en webbgrupp har tillsatts för att skapa ett globalt webbrum i likhet med VRL-områdenas, den löpande kommunikationen om det globala arbetet har trappats upp i digitala kanaler och inläggen har samlats under den nya hashtaggen #grön rättvisa.

Globala handläggare och sakkunniga har coachats inför resor för att kunna kommunicera sina intryck och de har fått hjälp att paketera informationen efter hemkomst. En webbyrå har fått uppdraget att skapa en ny och mer användarvänlig global karta och digitala kommunikatörer har följt med på resor till Brasilien och Kenya för att besöka våra samarbetsorganisationer.

Green Action Week

Miljövänliga Veckan genomfördes för andra året globalt 2014, *Green Action Week*, på ekotemat "Organic Food and Farming for all". Minst 34 organisationer i 22 länder medverkade. Mer information om *Green Action Week* och dess aktiviteter finns därför under Jordbruk och Ekokampanjen.

Under 2014 har samarbetet med Consumers International ytterligare fördjupats, något som resulterat i gemensamma kampanjbeskrivningar och utskickslistor och i de kampanjgemensamma webinarier som nämnts under avsnittet om ekokampanjen. Det utvärderingsformulär som årligen skickas till alla samarbetsorganisationer efter kampanjen har också utvecklats för att bättre ringa in aktivitetsnyttan. På kansliet har ett större strategiarbete inletts som också omfattat analyser av olika resultatredovisningsmodeller. Det arbetet kommer att fortsätta under 2015.

Naturskyddsföreningen har under 2014 tecknat avtal med en av Latinamerikas ledande konsumentorganisationer, Brasilianska institutet för konsumentförsvar (IDEC). Institutet kommer att delta i kampanjen fr.o.m. 2015.

10. MEDLEMMAR OCH ORGANISATION

Bakgrund

Naturskyddsföreningens medlemsantal och fördelning på huvudmedlemmar och familjemedlemmar för åren 2007-2014 enligt följande:

År	Huvudmedlemmar	Familjemedlemmar	Totalt medlemmar
2007	109 500	68 500	178 000
2008	111 000	70 200	181 200
2009	108 000	72 000	180 000
2010*	113 000	77 000	190 000
2011	114 000	78 000	192 000
2012	113 000	78 000	191 000
2013	120 850	82 693	203 543
2014	129 000	92 000	221 000

*Sedan år 2010 räknar vi medlemsantalet på ett annorlunda sätt än tidigare. Antalet medlemmar för respektive år innefattar sedan dess alla dem som stött oss med sitt medlemskap under det gångna året, inte bara dem som var medlemmar vid årets slut (tidigare beräkningsätt).

Verksamhet

Kretsar och länsförbund

Vid utgången av 2014 hade Naturskyddsföreningen 270 kretsar och 24 länsförbund. Därutöver fem nationella nätverk i de prioriterade verksamhetsområdena: Kemikalienätverket, Havsnätverket, Skogsnätverket, Klimatnätverket, Mat- och jordbruksnätverket, samt Handla miljövänligt nätverket och Miljörättsnätverket.

Stöd till regionalt och lokalt arbete – återbäring och projektmedel

35 procent av föregående års medlemsintäkter går tillbaka till lokal och regional verksamhet i form av stöd till kretsar och länsförbund. Det betalas ut som grundbidrag, utökat grundbidrag, återbäring per medlem, samt projektbidrag, och en del används för att stödja kretsar och länsförbund från rikskansliet. För 2014 motsvarar dessa 35 procent 11,6 MSEK.

Kretsarnas andel i form av återbäring var 3 500 kr i grundbidrag och 20 kr per fullbetalande medlem och år. Länsförbunden fick 15 000 kr i grundbidrag samt 10 kr per fullbetalande medlem och år. Utöver detta fördelades 50 000 kr i resestöd mellan Norrlandsläna.

Projektbidrag har gått till ansökande kretsar och länsförbund för specifik verksamhet, inklusive länskanslier. Projekt inom de av riksstämman prioriterade verksamhetsområdena har haft företrädare. Se bilaga 3 för mer information.

Allmän kretsservice

Även 2014 har vi gett support och service åt våra externa e-postanvändare. Det oförväntat svår genomförda serverbytet i slutet av 2014 genererade ett mycket omfattande kommunikationsarbete gentemot våra användare.

Supportfunktionen i samband med föreningens medlemsregister för kretsar och länsförbund har även under 2014 bundit upp mycket tid. Vi har haft en del tekniska problem med gränssnittet mellan

Medlemsregistret och Naturkontakt där kretsarnas medlemsregister finns. Bland annat hamnade vi i en situation då flera webbläsare inte gick att använda och då den enda webbläsaren som fortfarande fungerade inte levererade full funktionalitet. Problemet är nu löst – dock är situationen fortfarande inte särskilt stabil.

Vi har printat och skickat ut adressetiketter och medlemslistor till kretsarnas utskick och tagit fram medlemslistor. Kretsarnas och länsförbundens styrelseförteckningar har uppdaterats. Vi har också tagit emot och besvarat frågor från föreningens förtroendevalda.

Ideell värvning

Under 2014 värvades 345 nya medlemmar direkt av föreningens kretsar och länsförbund. Arbetet med den ideella värvningen har i stor utsträckning handlat om att antingen diskutera med kretsaktiva hur de på bästa sättet kan lägga upp och genomföra värvningsaktiviteter eller att hjälpa kretsar och länsförbund med att anordna aktiviteter som ger adressmaterial som föreningens TM-enhet kan använda för att värva medlemmar.

Lokala webbplatser

Även under 2014 har vi gett individuell support och service till kretsarnas webbansvariga. Vi har också kommunicerat kretswebbsläge vid behov och vid flera tillfällen på Naturkontakt. Kretswebbarna har varit utsatta för belastningsattacker i slutet av året vilket generade mycket extra kommunikationsarbete. Vi har tagit fram en ny utvidgad redaktörsmanual som kommer att distribueras med 2014 års andra kretsbrev. 250 av föreningens kretsar, länsförbund och nätverk hade gått över till det nya verktyget.

Rikskansliets interna miljöarbete

Naturskyddsföreningens rikskansli har en intern miljöpolicy och sätter årligen upp mål för det interna miljöarbetet. Rikskansliet ställer miljökrav vid upphandling av varor och tjänster i så stor utsträckning som möjligt. När det gäller el och städkemikalier används t.ex. endast produkter märkta med Bra Miljöval. Rikskansliet söker också aktivt efter de bästa datorerna på marknaden med hänsyn till energieffektivitet, innehåll av kemikalier och återvinnbarhet. Tidningen Sveriges Natur trycks på FSC-märkt papper. Föreningen har inga tjänstebilar. Cykelbud anlitas i största möjliga mån inom Stockholm och Göteborg. Naturskyddsföreningen strävar efter att minimera miljöpåverkan från det resande som sker inom föreningens olika verksamhetsområden.

Styrelsen, alla anställda samt de som reser till konferenser och kurser som riksföreningen arrangerar omfattas av en resepolicy. Vid anordnandet av konferenser och möten eftersträvar föreningen att dessa hålls i Svanenmärkta anläggningar och att mötena hålls på platser dit det är enkelt att ta sig med kollektiva färdmedel. KRAV-märkta, ekologiska och/eller lokalproducerade råvaror till förtäringen efterfrågas alltid och redovisas för deltagarna i samband med konferensen eller mötet.

Kansliets interna jämställdhets- och jämlikhetsarbete

Föreningens rikskansli arbetar löpande med jämlikhetsfrågor och har en mångfaldsplan. Vid rekryteringar är jämställdhetsaspekten central. På kansliet sker varje år en personalundersökning med fokus på jämställdhet och mångfald. Varje år sker också en översyn av lönerna ur ett könsperspektiv.

Styrelsen och presidiet

Under 2014 höll styrelsen totalt tio sammanträden; sex tvådagarsmöten varav ett internat, två heldagsmöten och två halvdagsmöten. Därtill har presidiet sammanträtt ett tiotal gånger.

Styrelsen representerade föreningen i en lång rad olika sammanhang, bl.a. vid länsförbundens stämmor, länsordförandekonferenser och rådslag.

Från riksstämman 2012 till riksstämman 2014 bestod styrelsen av: Mikael Karlsson (ordf.), Johanna Sandahl (vice ordf.), Karin Åström (vice ordf.), Bo Jönson (skattmästare), Zahra Bayati, Göran Bergqvist, Linda Birkedal, Catharina Lihnell Järnheter, Stina Lindblad, Mårten Wallberg, Hanna Wetterstrand. Fältbiologernas representant 2014 var Sara Vikström Olsson.

Vid stämman 2014 avgick Mikael Karlsson, Karin Åström, Zahra Bayati, Göran Bergqvist, Linda Birkedal, och Catharina Lihnell Järnheter. Till ny ordförande valdes Johanna Sandahl. Till nya ledamöter valdes Marie Andersson, Anita Brodén, Ethel Forsberg, Carolina Klüft, Pia Lindeskog, Karl-Axel Reimer och Lotta Silfver. Ledamöter som omvaldes; Bo Jönson, Stina Lindblad, Mårten Wallberg och Hanna Wetterstrand. Sara Vikström Olsson blev fortsatt Fältbiologernas representant. Styrelsen konstituerade sig så att Stina Lindblad och Mårten Wallberg utsågs till vice ordföranden.

Styrelsens presidium har under perioden fram till stämman i juni bestått av Mikael Karlsson (ordf.), Johanna Sandahl (vice ordf.), Karin Åström (vice ordf.), Bo Jönson (skattmästare) samt Svante Axelsson (generalsekreterare).

Från stämman i juni består presidiet av Johanna Sandahl (ordf.), Stina Lindblad (vice ordf.), Mårten Wallberg (vice ordf.), Bo Jönson (skattmästare) samt Svante Axelsson (generalsekreterare).

Bland styrelsens ärenden och beslut under 2014 återfinns bl.a. uppföljning av stämmobeslut från 2012, framtagande av verksamhetsriktlinjer för 2015-2108, yttrande över inkomna motioner 2014, verksamhetsplanering, budget och ekonomiuppföljning, policyfrågor, rekrytering av ny chefredaktör för medlemstidskriften Sveriges Natur, ansökningar till regionala kanslier samt representation och medlemskapsfrågor i andra organisationer och sammanhang. I sammanfattning innebär besluten en verksamhet motsvarande den som redovisas i denna berättelse.

Valberedningen

Från riksstämman 2012 till riksstämman 2014 bestod valberedningen av: Mia Torpe (sammankallande), Marianne Steneroth Sillén, Emma Vidmark, Karin Bjurberg-Lindström och Johan Niss. Två av valberedningens ledamöter reserverade sig mot valberedningens förslag till ordförande.

Vid riksstämman 2014 valdes följande att ingå i valberedningen: Marianne Steneroth Sillén (sammankallande), Mia Torpe, Anders Ridderström, Mirjam Löf Green och Ingegerd Saarinen.

Revisorer

Från riksstämman 2012 till riksstämman 2014 har revisorerna varit Lars Erik Engberg, Allegretto revision AB, Anna Gabrielsson och Kristina Birath. Revisorssuppleanter var Barbro Wikman, Allegretto revision AB och Kåre Olsson.

Vid riksstämman 2014 valdes: Lars Erik Engberg, Allegretto revision AB, Anna Gabrielsson och Kåre Olsson. Revisorssuppleanter: Anna Wretholm, Allegretto revision AB, och Anneli Carlsson.

Expertrådet

Expertrådet utses av styrelsen och har till uppgift att fungera som vetenskaplig rådgivare åt styrelse och kansliledning. Expertrådet sitter på två år och nuvarande mandatperiod är 2014-2015. Tre ledamöter avgick på grund av andra uppdrag. Expertrådets ledamöter:

- Gunilla Almered Olsson, professor Göteborgs universitet
- Johanna Björklund, docent Örebro universitet
- Nina Ekelund, programdirektör Hagainiativet
- Sven Ove Hansson, professor KTH
- Tomas Kåberger, professor Chalmers
- Yusra Moshtat, miljöinspektör Göteborg
- Stefan de Vylder, docent och författare
- Charlotta Zetterberg, docent i miljö rätt, Uppsala universitet

- Sverker Sörlin, professor i miljöhistoria, KTH
- (Stina Billinger, hållbarhetschef SPP, avgått)
- (Göran Enander, förvaltningschef Vetenskapsrådet, avgått)
- (Ethel Forsberg, samhällsbyggnadsdirektör Region Gotland, avgått)

Hedersmedlemmar

Efter förslag från riksföreningens styrelse valde riksstämman 2014 fem nya hedersmedlemmar ”som synnerligen verksamt har främjat föreningens syften”.

- Artisten Emil Jensen som i sitt konstnärskap sprider viktiga budskap om miljö och tolerans.
- Professor Linda Laikre, rovdjursforskare, som gjort viktiga insatser för naturvård och biologisk mångfald.
- Advokaten Chee Yoke Ling, chef på Third World Network, som driver frågor om miljö och mänskliga rättigheter både nationellt och globalt.
- Läkaren Björn Mildh, skogskämpe som ofta varnat för planer på avverkningar i strid med lagar och policy.
- Greve Carl Piper, orädd debattör som flera gånger förhindrat gas- och mineralutvinning som hotat åkermark och biologisk mångfald.

Riksstämma och konferenser

Riksstämma

2014 års riksstämma genomfördes den 14-15 juni på Örebro universitet. Stämman samlade 345 deltagare varav 210 registrerade ombud. 77 motioner och tre propositioner behandlades i sex olika utskott som var indelade enligt följande: 1)Föreningens strategier, omställningsfrågor, 2)Föreningsutveckling, ekonomi, kommunikation, 3)Jordbruk, vatten, övrigt miljö, 4)Klimat, energi, transporter, 5)Miljögifter, avfall, strålning och 6)Skog och naturvård.

Propositionerna handlade om hedersmedlemmar, medlemsavgiften 2015-2016 och nya verksamhetsriktlinjer för 2015-2018.

Utvärderingen från deltagarna gav höga betyg där vi även fick bra synpunkter för förbättring till kommande år. En framgångsfaktor för genomförandet av stämman var att utskotten var väl förberedda. Dessa var nästan genomgående klara en timme före utsatt sluttid vilket gjorde det lätt att förbereda och genomföra motionerna i plenum.

Rådslag inför riksstämman

I januari genomfördes två av fyra regionala rådslag inför stämman 2014, ett i Umeå och ett i Alvesta. (Under hösten 2013 genomfördes de tidigare två). Målet med rådslagen var att ge inspel till styrelsen och stämman inför beslut om nya verksamhetsriktlinjer för Naturskyddsföreningen som ska gälla 2015-2018. Rådslagen var öppna för alla medlemmar och diskuterade kring frågan: ”Vilken är föreningens viktigaste utmaning idag?”

Länsförbundsordförandekonferenser

Länsförbundsordförandekonferensen är ett rådgivande organ till riksstyrelsen i syfte att skapa samstämmighet och förankra ställningstaganden i centrala frågor inom föreningen. Under 2014 har två konferenser hållits. Deltagare var representanter från föreningens länsförbund tillsammans med representanter från riksstyrelse och rikskansli. Frågor som diskuterats var bl.a. inför riksstämman, gruvfrågan, ledarskap, utveckling av normkritiskt tänkande i föreningen, processen med att skapa de tio regionala kanslierna, policyuppdateringar m.m. På länsförbundsordförandekonferenserna finns alltid en fast punkt med länsförbundens egna punkter.

Höstkonferens

Se kapitel 5 skola.

11. EKONOMISK FÖRVALTNING

Intäkter, kostnader och resultat

Svenska Naturskyddsföreningen har 221 000 medlemmar. Det är en ökning sedan 2013 med 18 000 som i sin tur var en ökning med 12 000. Vi tycker det är fantastiskt!

Medlemmarna bygger upp föreningen och det stöd vi får genom våra medlemmar och den respekt det ger är avgörande för hur vi kan påverka politiker och samhälle att gå i den riktning vi önskar. Varje medlem betyder också mycket ekonomiskt genom både medlemsavgifter och det extra stöd många ger därutöver. Medlemsintäkterna uppgick 2014 till drygt 36 MSEK. Enskilda personer (medlemmar och icke-medlemmar) bidrar också med månatliga belopp och engångsgåvor som för det gångna året summerade till nästan 34 MSEK.

I föreningens Årsredovisning med noter som är ett separat dokument finns omfattande information över intäkter och kostnader samt övriga ekonomiska förhållanden för de gångna två åren. Där finns också förvaltningsberättelsen som är en något mer utförlig text över föreningens ekonomi och förvaltning.

I denna verksamhetsberättelse redogörs för de viktigaste och största intäkterna och kostnaderna samt övriga väsentliga förhållanden i samband med ekonomin.

Naturskyddsföreningen har s.k. 90-konton, vilket bl.a. innebär att vi granskas av *Svensk Insamlingskontroll* och uppfyller dess krav. Utöver den granskning våra auktoriserade revisorer utför över ekonomin och verksamheten, granskas vi också av revisorer som *Svensk Insamlingskontroll* anlitar. Föreningen är medlem i *FRII* (Frivilligorganisationernas Insamlingsråd). FRII verkar för att öka förtroendet för insamlingsbranschen genom arbete med kvalitetssäkring och kompetensutveckling och verkar bl.a. för etisk och professionell insamling och har utarbetat en rad etiska råd och regler samt en kvalitetskod med tvingade regler som alla dess medlemmar förbundit sig att följa. Kvalitetskoden finns som separat dokument på föreningens hemsida.

Många av de intäkter vi får in kommer från insamlingar/gåvor eller är av andra orsaker öronmärkta för vissa ändamål. När så är fallet används också pengarna för just det ändamålet och inget annat. Används inte pengarna samma år "fonderas" de i eget kapital för kommande år på konton som tydligt anger var eller hur de får användas.

Utöver medlemsavgiften och medlemmarnas och enskildas gåvor under året, får vi också stöd från annat håll – t.ex. testamenten och sponsorer (de senare från företag) som finns med bland insamlingsintäkterna. Från testamenten har vi aldrig tidigare fått så stora gåvor som 2014 – mer än 20 MSEK. Totalt uppgick insamlingsintäkterna 2014 till drygt 68 MSEK.

I insamlade medel finns också ett sort belopp från Postkodlotteriet på 12 MSEK. Utöver detta belopp har Postkodlotteriet också finansierat föreningens skolprojekt med 3,5 MSEK. (Det klassificeras som företagssamarbeten och är inte insamling).

Medlemsintäkter och insamlingar inklusive testamenten utgör tillsammans 50 % av föreningens totala intäkter.

Den internationella verksamhetens intäkter, som (till övervägande del) är en form av vidarefördelade bidrag från Sida och går som utbetalningar till samarbetsorganisationer inom miljöområdet i främst utvecklingsländer var 59 MSEK under 2014. De totala kostnaderna för det internationella arbetet är något högre än intäkterna eftersom föreningen betalar en så kallad egeninsats i förhållande till erhållna medel från Sida. Det ekonomiska nettot för den internationella verksamheten är alltså negativt, men någorlunda konstant så länge den totala volymen ligger i samma härad. För beskrivning av verksamheten, se Global verksamhet, kapitel 9.

Licensavgifter är intäkter som föreningen uppbär från företag som har fått rätt att märka sina produkter och tjänster med *Bra Miljöval*, vår märkning som gör att du kan välja de varor och tjänster som är minst skadliga för miljön. De inbringade nästan 14 MSEK under 2014. Större delen av dessa

intäkter går åt till att finansiera vår verksamhet med Bra Miljöval. Bra Miljöval är helt oberoende från företags- eller myndighetsintressen och är världens tuffaste miljömärkning.

I resultaträkningen finns också våra intäkter för miljöfonder. (De redovisas tillsammans i resultaträkningen). Miljöfundsintäkterna är avsättningar som licensstagarna för elkraftproduktion med *Bra Miljöval El* gör utöver licensavgiften. Avgiften är till för att lindra vattenkraftens negativa inverkan på miljön eller till energieffektiviseringsåtgärder. Pengarna som är öronmärkta, går sedan till konkreta miljöprojekt som godkänns av Naturskyddsföreningen. Intäkter från Miljöfonder uppgick 2014 till 10 MSEK.

Samtidigt bör noteras att många elkraftproducenter med Bra Miljöval El-licenser valt att inom sitt avtal med föreningen, sätta av dessa pengar i sin egen balansräkning. Då tar de inte vägen över vår resultaträkning och syns alltså inte som intäkt där. Värdet av dessa avsättningar, som ju blir en direkt miljönytta när de används, uppgår till ytterligare cirka 12 MSEK under det gångna året.

- Omsättningen, d.v.s. summan av alla verksamhetsintäkter uppgick 2014 till 210 MSEK, en ökning från året innan med 18 miljoner. Ökningen beror främst på högre medlems- och insamlingsintäkter, medan den Sida-finansierade verksamheten minskat något.
- Våra verksamhetskostnader uppgick 2014 till 200 MSEK. Hur mycket pengar som använts till olika delar av verksamheten framgår av resultaträkningens kostnadssida i Årsredovisningen.
- Finansnettot, det vill säga avkastningen på föreningens kapital, uppgick 2014 till 4 MSEK
- Nettoreultatet 2014 blev 14 MSEK.

Eget kapital

Naturskyddsföreningen är en ideell förening och en sådan har inget vinstsyfte. Alla pengar går till verksamhet för miljö och natur. Överskott enskilda år fonderas som eget kapital för att kunna användas de år ekonomin av någon anledning blir sämre eller om stora kostnadsåtaganden är motiverade. Underskott tas på samma sätt ur det egna kapitalet.

Föreningen har 2014 ökat det egna kapitalet med samma belopp som resultatet på 14 MSEK. Det egna kapitalet uppgår nu till 112 MSEK. För en fullständig specifikation, se not 19 i årsredovisningen. Kapitalet är uppdelat under de fyra begreppen Donationskapital, Ändamålsbestämda medel, Värdesäkringskapital samt Balanserat kapital, se närmare i årsredovisningen – balansräkningen och not 19. Donationskapital avser gåvor för vilka i huvudsak endast avkastningen får utnyttjas. Donationskapitalet uppgår till cirka 2 MSEK. Ändamålsbestämda medel är den största kapitalposten med ett bokfört värde på 90 MSEK. Beloppet består av ett antal poster som oftast har sitt ursprung i arv eller gåvor. Användningen är begränsad till endast vissa ändamål som medlen får användas till. Värdesäkringskapitalet är den extra buffert föreningen byggt upp för att möta eventuella framtida underskott. Värdesäkringskapitalet uppgår till 17 MSEK .

Slutligen ingår Balanserat kapital, som är icke öronmärkta medel, helt fria att utnyttjas inom de ramar och den verksamhet som föreningens stadgar föreskriver. Detta uppgår vid årets slut till 3 MSEK.

Samarbeten, gåvor och bidrag

Bidrag och gåvor från medlemmar, andra enskilda personer, sponsorer och övriga är mycket viktiga för Naturskyddsföreningens ekonomi. Styrelsen vill på föreningens vägnar tacka för de många gåvorna och bidragen och för det förtroende som på så sätt visats föreningen och dess verksamhet. Naturskyddsföreningen bedriver en omfattande insamlingsverksamhet. För en närmare beskrivning av detta, se kapitlet "Kommunikation" i denna verksamhetsberättelse. En stor del av bidragen och gåvorna till föreningen är avsedda för specifika projekt eller verksamhetsområden/ändamål och hålls därför skilda åt i den ekonomiska redovisningen så som ovan nämnts. Föreningen gör också en separat reviderad redovisning som lämnas till Svensk Insamlingskontroll (som beviljar 90-konton). Av redovisningen framgår bl.a. hur mycket av föreningens insamlade medel som går till de olika

ändamålen. Denna redovisning utsätts för två separata revisioner. För specifikation av insamlingsintäkter hänvisas också till not 2 i årsredovisningen.

Personal och kansli

Riksföreningens kansli leds av en chef (Svante Axelsson), tillika generalsekreterare, som arbetar på uppdrag av styrelsen med uppgiften att verkställa de beslut som fattas av stämma och styrelse och som kommer till uttryck i verksamhetsplanerna. För en närmare redogörelse över styrelsen, se avsnitt 10, rubriken "styrelsen och presidiet".

Kansliet ska förutom sitt arbete med miljö- och naturfrågor och kontakter på olika sätt med samhällets olika intressenter, också ge service till medlemmar, nätverk, länsförbund, kretsar och övriga förtroendevalda i en rad frågor som berör verksamheten.

En redogörelse över antal anställda, könsfördelning, sjukfrånvaro, löner och sociala kostnader till personal, styrelse och generalsekreterare samt övrig personal återfinns i not 9 i årsredovisningen.

Fastigheter

Vid utgången av 2014 ägde Naturskyddsföreningen ett femtontal fastigheter, av mer eller mindre stor betydelse för miljö och/ eller natur. Några innehar vi endast tillfälligt innan avyttring i samband med att föreningen erhållit dem som en del av ett arv. Här några av de långsiktiga och mest intressanta:

Osaby gård i Småland förvaltas genom ett särskilt avtal av Föreningen Smålands Natur. På den del av fastigheten som inte är naturreservat bedrivs ett FSC-certifierat skogsbruk med extra stora naturhänsyn. Smålands Natur arbetar för att öka besöksantalet vid gården och på det viset föra ut föreningens budskap. Bland annat ordnas varje år en Naturens Dag med ca 500 besökare. Stormarna Gudrun (2005) och Per (2007) fällde stora delar av skogen på Osaby, både i reservatet och i den skötta skogen. Merparten av nedfallen skog kommer att få ligga efter ansökan från föreningen och beslut från länsstyrelsen.

Föreningen erhöll 2010 skogsfastigheten Viöny i Norrbotten, genom en gåva från en privatperson. Det är en ca 90 ha stor fastighet i Övertorneå kommun, som inte varit föremål för storskaligt skogsbruk; endast viss husbehovsavverkning har förekommit. Delar av skogen är nyckelbiotop med naturvårdsavtal.

Föreningens fastighet Idön på södra Gräsö i Roslagens skärgård skyddades formellt genom naturreservatsbildning under 2007. Den fortsatta förvaltningen av reservatet har skett i samråd mellan länsstyrelsen och föreningen. Idön överläts från föreningen till Upplandsstiftelsen 2014 och var således inte i föreningens ägo vid årets slut.

För Naturskyddsföreningens fastighet Aktse, vid porten till Sareks nationalpark, har arbetet med att få till stånd ett naturreservat samt en utvidgning av nationalparken med Rapaälvens delta fortsatt. Tyvärr har det än så länge varit svårt att nå en slutlig uppgörelse med övriga markägare. Stugan står öppen för medlemmar året runt.

Naturskyddsföreningens ö Lilla Karlsö utanför Gotlands västsida är naturreservat och öppen för besökare. Den har en mycket särpräglad geologi, ett unikt växt- och fågelliv och en speciell kulturhistoria. På ön finns ett vandrarhem öppet för såväl medlemmar som andra besökare. Guideverksamheten på ön är Naturens Bästa-certifierad. Föreningen har fått stöd från länsstyrelsen i Gotlands län för guide- och tillsynsverksamheten.

Stora och lilla Sandböte är två vackra skärgårdsöar strax öster om Ornö, i Stockholms södra skärgård. Öarna är naturreservat med naturskog och ängsmiljöer. På Stora Sandböte finns en intressant kulturmiljö med äldre byggnader. Öarna överläts 2001 från föreningen till Skärgårdsstiftelsen. Naturskyddsföreningen äger den alltså inte längre, men behåller genom ett hyresavtal nyttjanderätten till stugorna på Stora Sandböte som används för uthyrningsverksamhet till medlemmar, något som är mycket populärt – stugorna bokas snabbt hela säsongen. Föreningen hävdar också ängarna på ön och svarar för löpande underhåll mm.

BILAGA 1. KOMMUNIKATION OCH MARKNADSFÖRING 2014

Rapporter och skrifter

- Rapport "Biobränslen"
- Rapport "FSC vs PEFC"
- Rapport "Grön ekonomi"
- Rapport "Miljöanpassat vattenbruk"
- Rapport "Managing the unseen"
- Rapport "Hållbar utveckling i skolan"
- Rapport "Organic food and farming for all"
- Rapport "Frukt och bekämpningsmedel"
- Rapport "Rädda åkermarken innan det är för sent"
- Rapport "Eel management plan"
- Rapport "Biobränslen för en hållbar framtid"
- Rapport "Statlig cykelpolitik"
- Rapport "Vitbok hav och natur"
- Rapport "Miljöloften för framtiden"
- Rapport "Bästa naturvårdskommun"
- Rapport "Fyra förlorade år för miljön"
- Rapport "Grodans år"
- Rapport "Operation giftfri förskola"
- Rapport "Operation giftfri förskola", kommuner
- Rapport "Klimatmaxa politiken"
- Rapport "Allt du inte vill veta om plast"
- Stämmohandlingar
- Summary "Everything you dont want to know about plastic"
- Rapport "Dags för en ny skogspolitik"
- Rapport "Ny vår för skogen"
- Rapport "Bryr sig dina EU-politiker om miljön"
- Policy "Genmodifierade organismer"
- Policy "Samarbeten"
- Policy "Jordbruk"
- Årets bok 2015 Solrevolution, november 2014. Redaktör Liv Lewitschnik.
- Top Ten Marknadsundersökning av elektriska utombordsmotorer
- Utvärdering av Top Ten med fokus på energibesparingspotential
- Klimatmärkt Livsmedelsbutik i samarbete med SLU.
- Dokument till Innovationstävling Klimatmaxa villorna
- Lärarhandledning, Hav
- Kampanjhandledning "Byt till eko"
- Handledning "Skogen som klassrum"

Foldrar, faktablad mm

- 5 viktiga varor att byta till eko
- 5 sätt att äta sig miljösmart
- Sveriges största Klädbyttardag
- Faktablad Miljövänliga Veckan "Frukt och bekämpningsmedel"
- Handledning Byt till eko och Miljövänliga Veckan
- Natursnokar
- Flygblad livsmedelsbutik
- Folder Bra Miljöval livsmedelsbutik
- Informationsblad till offentliga upphandlare och företag om Bra Miljöval
- VRL-broschyr "Hav"
- VRL-broschyr "Klimat"
- VRL-broschyr "Jordbruk"
- Top Ten för återförsäljare
- Top Ten för installatörer
- Upphandla Hållbart med hjälp av Top Ten
- Produktion av värvningsbroschyren "En liten bok om hur du kan vara med och förändra"
- VRL-broschyr "Miljögifter" VRL-broschyr "Skog"
- Folder Miljövänliga veckan
- Grodans år
- Green action week, engelska, spanska, portugisiska
- Unga röster om eko
- Hållbart ledarskap
- Produktion av broschyr "Hållbart ledarskap".

Dokument Bra Miljöval

- GENICES Submission April 2014
- Kriterier, Kemiska produkter, svenska
- Kriterier, Kemiska produkter, engelska
- Ansökningshandlingar, Kemiska produkter, svenska
- Ansökningshandlingar, Kemiska produkter, engelska
- Ansökningshandlingar, Kemiska produkter (ingrediens), engelska
- Ansökningshandlingar, Kemiska produkter (parfym), engelska

- Revisionshandlingar, Kemiska produkter, svenska
- Revisionshandlingar, Kemiska produkter, engelska
- Justeringar av kriterier för Bra Miljöval Livsmedelsbutik (2013:4)
- Kriterier, Biobränsle, engelska
- Justeringar av kriterier för Bra Miljöval Elenergi (2009:4)

Affischer/Roll-up

- 5 viktiga varor att byta till eko
- Jag är fräsch på riktigt
- Bina älskar eko
- Skylt Byt till eko
- Eko-quiz affischer
- Bli medlem idag – Klädbytdagen
- Rekryteringsaffischer till F2F/D2D/TM.
- Klädbytdagen event
- Klädbytdagen tävling
- Klädbytdagen medlem

- Natursnokar
- Affischer till kretsar och studieförbund
- Affischer Riksstämman
- Affischer höstkongressen
- Affischer Miljövänliga veckan
- Grodans år
- Green action week, eng, spanska, portugisiska
- Schysst sommar & vinter”.
- Vindkraft på rätt plats
- Bastardvärmare

Annonser

- ”Det här är ett päron”
- Ekofrukt nästa!
- Bra Miljöval EI, Veckans Affärer
- Bra Miljöval EI, SJs tågbrickor
- Annonser Bra Miljöval – kemiska produkter, offentlig upphandling, företag, T
- Top Ten ”Till dig som vill göra världen lite bättre. Ja, eller som bara är snål.” Energismarta Hem mars 14
- Annons medlemsvärvning med skogstema, ”Sverige ser inte längre ut som du tror” i populärpress.
- Annons medlemsvärvning med ekotema, ”Det här är ett päron.” i populärpress.

- Annons medlemsvärvning med ekotema, ”5 viktiga varor att byta till eko.” i populärpress.
- Tackannons företag.
- Annons stödföretag, ”Business-to-Hackspett (B2H)” i diverse affärspress.
- Digitala annonser för att sälja in stödföretag, via IDG.
- Digital annons julgåva via ETC, Twitter och Facebook.
- Platsannonser på ideella jobb
- Klädbytdagen
- Tack-annons till licenstagare,
- Riksstämman
- Höstkongressen

Kort, dekaler mm

- Fikakort och kuvert ”Ekologisk fikapaus”
- Bi-skyltar
- Klädbytdagen, klädbricka
- Klädbytdagen, flyer
- Quiz Kläder
- Eko-quiz
- Quiztalonger
- Tackdiplom företag.
- Värvarpärmar till F2F/D2D.
- Välkomstvykort till F2F/D2D/TM.
- Autogiroalonger till F2F/D2D.

- Värinneband till F2F/D2D.
- Reflexvästar till F2F/D2D.
- Tavlor till mötesrum
- Seminarieinbjudningar
- Udda gåvobevis
- Klistermärken butik
- Skyltar till butikshyllor
- Ge bort ett medlemskap i julklapp
- Grodans år
- Bastardvärmare

Film

- Kollaborativ konsumtion, seminarium 16 oktober
- Klimatmaxa

- Kollaborativ konsumtion och mobilitet, seminarium 18 november

DR

- Tema rovdjur: "Nu behöver vi faktiskt tala lite om vargen", april 2014.
- Tema valet: "Det finns en kandidat att tänka lite extra på inför valet", juni 2014. Trycktes även i extraupplaga och följde med tidningen Filter som bilaga.

- Tema Green Action Week: "Frukt är godis. Och lite kemikalier.", september 2014
- Tema Klimat: "Skänk gärna 250 kr. Vi tänkte nämligen rädda världen", november 2014.

Utställningar

- Mat2014 i Växjö
- Bra Miljöval, Ekocentrum, hela året

Utskick

- Pressmeddelande 2014-06-02
Naturskyddsföreningen lanserar ny guide till energibästa datorskärmarna

- Företag: diverse utskick i form av nyhetsbrev, återkoppling, höstkonferensen, julgåva, tackbrev, och information från föreningen kopplat till företag.

Powerpoint /bildspel

- Jordbruk
- Hav
- Miljögifter
- Klimat

- Skog
- Byt till eko
- Webbredaktörsmanual (bildspel)
- Höstkonferensen (bildspel)

Samarbeten

- WaterCircles Försäkring Sverige AB
- IKEA Svenska Försäljnings AB
- Smakis/KalASFöretaget Säljprofilen AB
- GodEl I Sverige AB
- GoodCause Ideas AB
- Swedbank Robur
- SABO
- Svenska Försäkring Sverige AB
- Way Out West/Luger
- Taxi 020

- Edblad
- Dramaten
- Atlantic Project
- MaJiKer/The North Project
- KPA Pension
- Novamedia Svenska Postkodlotteriet AB
- Sweden Aid Orchestra
- Årstiderna/Åt Ekologiskt I Sverige KB
- Sala-Heby Energi AB
- Postkodlotteriet

BILAGA 2. EXTERN REPRESENTATION 2014

Föreningar och nätverk mm i Sverige och internationellt

- AirClim:** Sven Hunhammar, styrelseledamot, Svante Axelsson, suppleant
- ArtDatabanken:** Mikael Karlsson, ledamot styrgruppen, fr.o.m. juli Jan Terstad
- Coalition Clean Baltic:** Ellen Bruno, vice styrelseledamot
- European Environmental Bureau (EEB):** Mikael Karlsson, ordförande, fr.o.m. december Johanna Sandahl
- European Federation for Transport and Environment (T&E):** Sven Hunhammar, styrelseledamot
- European Forum for Nature Conservation and Pastoralism;** Medlem. Kontaktperson Gun Rudquist
- Global Ecolabelling Network:** Eva Eiderström, styrelseledamot
- Internationella fiskesekretariatet (FISH):** Ellen Bruno, styrelseordförande
- Internationella kemikaliesekretariatet (Chem Sec):** Helena Norin, ordförande, Cecilia Hedfors, suppleant
- KRAV:** Johanna Sandahl, styrelseledamot
- Miljöorganisationernas Kärnavfallsgranskning:** Linda Birkedal, styrelseledamot), Christer Borg ersättare, fr.o.m. september Lotta Silfver
- Pesticide Action Network:** Medlem, Emelie Hansson kontaktperson
- Seas at Risk:** Ellen Bruno, ledamot
- Svenska nationalkommittén av IUCN:** Mikael Karlsson, ledamot, Jan Terstad (sekr.)
- Studiefrämjandet:** Stina Lindblad, styrelseledamot
- Standardiseringens konsument- och arbetstagaråd:** Stina Lindblad, styrelseledamot
- SwedWatch:** Mårten Wallberg, styrelseledamot, Johanna Sandahl, suppleant
- WWF:s förtroenderåd:** Mikael Karlsson, fr.o.m. juni Johanna Sandahl

Stiftelser och fonder

- Alvins fond:** Kristoffer Stighäll, styrelseledamot, Isak Isaksson (suppleant)
- Håll Sverige Rent:** Göran Bergqvist, styrelseledamot, fr.o.m. hösten Stina Lindblad
- Naturarvets expertgrupp:** Jonas Rudberg
- Rovdjursrådet De 5 Stora, Järvzoo:** Isak Isaksson
- Stiftelsen Valdemar & Emmy Gustafssons Naturvårdsfond** (anknuten stiftelse): samma styrelse som Naturskyddsföreningen
- Stiftelsen skogssällskapet:** Per Wramner, styrelseledamot, Jan Terstad, suppleant

Myndigheter, statliga kommittéer och utredningar mm

- Dricksvattenutredningen:** Joanna Cornelius
- Jaktlagsutredningen:** Oscar Alarik
- Jordbruksverkets råd för konsumentfrågor:** Johanna Sandahl
- Landsbygdsnätverkets styrgrupp:** Gun Rudquist
- Landsbygdsprogrammets nätverks styrgrupp:** Johanna Sandahl – nätverket avslutades 2014 och ersattes med Landsbygdsnätverket som hanterar fler fonder.
- Landsbygdsprogrammets övervakningskommitté;** ordinarie Johanna Sandahl, suppleant Gun Rudquist
- Livsmedelsverkets rådgivande grupp för konsumentfrågor:** Gun Rudquist
- Miljömålsberedningen:** Mikael Karlsson, sakkunnig
- Miljömålsberedningens expertgrupp för hållbar användning av jordbruksmark;** Johanna Sandahl
- Naturvårdsverkets insynsråd:** Svante Axelsson
- Naturvårdsverkets råd för rovdjursfrågor:** Jan Terstad

Naturvårdsverkets samverkansgrupp för miljömålsarbetet: Jan Terstad

Regeringens växtskyddsråd: Gun Rudquist

Sjöfartsverkets expertgrupp om konsekvenserna av internat sjöfartsorg nya regler: Christer Ågren

Svenska FAO kommittén: Karin Höök t.o.m. nov 2014, därefter Johanna Sandahl

Företag som ägs av föreningen

AB Smålands Taberg: Mikael Karlsson, Bo Jönson, Jonas Romson, styrelseledamöter. Fr.o.m. sep Johanna Sandahl ordförande, Bo Jönson, Jonas Romson ledamöter, Jan Terstad suppleant.

Naturskyddsföreningens förlag AB: Mikael Karlsson, Bo Jönson, Jonas Romson, styrelseledamöter. Fr.o.m. sep Johanna Sandahl ordförande, Bo Jönson, Jonas Romson ledamöter,

Referens- och arbetsgrupper mm

Artdatabankens styrgrupp: Jan Terstad

ArtDatabanken Referensgrupp användningsområden rödlistan: Malin Sahlin

Baltic Sea Regional Advisory Council: Ellen Bruno

BirdLife Internationals svenska samrådsgrupp: Kristoffer Stighäll, ledamot

Center for International Environmental Law: Andreas Prevodnik

EEB:s arbetsgrupp för produktpolitik: Eva Eiderström

EEB:s arbetsgrupp för jordbruksfrågor: Gun Rudquist, Emelie Hansson

EEB:s arbetsgrupp för kemikalier: Mikael Karlsson, Cecilia Hedfors

EEB:s arbetsgrupp för miljörätt: Oscar Alarik, Joanna Cornelius

EEPN (European Environmental Paper Network): Jonas Rudberg

European NGO Network on Genetic Engineering, GENET: Medlem. Emelie Hansson kontaktperson

EU-kommissionens rådgivande kommitté för jordbruk och miljö: Gun Rudquist t.o.m. juni 2014, därefter omorganisation av kommittéerna.

EU-kommissionens Civil Society Groups; CAP: Gun Rudquist; Rural Dev: Gun Rudquist; International Affairs and Trade: Karin Höök; Organic: Emelie Hansson; Environment and Climate: Johanna Sandahl

Framtidens lantbruk, SLU; Gun Rudquist

Future Forest referensgrupp (SLU och Mistra): Jan Terstad

Generalsekreterarnas (GS)-nätverk: Svante Axelsson

Globalportalen: Eva-Lena Neiman

Gröna klimatfondens svenska styrelserepresentants referensgrupp: Sven Hunhammar

Havs- och vattenmyndighetens havs- och vattenmiljöråd: Ellen Bruno

Havs- och vattenmyndighetens Båtmiljöråd: Ellen Bruno

IPEN: Andreas Prevodnik

Jordbruksverkets referensgrupp för vattenbruk: Ellen Bruno

Kemikalieinspektionens expertgrupp för textil: Weronika Rehnby

Kemikalieinspektionens expertgrupp om ftalater: Cecilia Hedfors

Konkurrensverkets expertgrupper för giftfri förskola: Ulrika Dahl, Cecilia Hedfors, Weronika Rehnby

KRAVs expertgrupp för livsmedelsförpackningar: Ulrika Dahl

LTH, referensgrupp för systemanalys av HCT (High Capacity Transport) – införande på väg: Agneta Carlsson

Miljöstyrningsrådets/Konkurrensverkets kemikalieråd: David Gunnarsson, Weronika Rehnby

Miljöstyrningsrådets/Konkurrensverkets råd för textil: Weronika Rehnby

Miljöstyrningsrådets/Konkurrensverkets upphandling persontransporter samt godstransporter: Marielle Fredriksson

Miljöstyrningsrådet/Konkurrensverkets upphandling el: Jesper Peterson

MISTRA Future Fashion, advisory board: Eva Eiderström

ModUpp2020, miljömärkningarnas upphandlingsinitiativ: David Gunnarsson, Carina Grave-Müller

My EcoCost: advisory board. Eva Eiderström

Nationell Styrgrupp för åtgärdsprogram (ÅGP) vitryggig hackspett, och dito regionala samordningsgrupper: Kristoffer Stighäll

Naturhistoriska riksmuseets ringmärkningsnämnd: Kristoffer Stighäll

Naturvårdsverkets referensgrupp klimat för Sverige utan klimatutsläpp 2050: Svante Axelsson t o m augusti därefter upphörde gruppen

Naturvårdsverkets textildialog: Weronika Rehnby

Naturvårdsverkets arbetsgrupp fördjupad utvärdering av miljömålen, hållbar konsumtion: Eva Eiderström

Nätverket för återanvändning och återvinning av kläder knutet till forskningsprojekt vid Borås Högskola: Eva Eiderström, Weronika Rehnby

Ramorganisationernas controllernätverk, Agneta Liljestam, Jens Liljestam

Ramorganisationernas metodnätverk, Åsa Nilsson

Ramorganisationernas programnätverk, Victor Åström

Referensgrupp till Komet-programmet: Karin Åström, fr.o.m. juli Jonas Rudberg

Regeringsutredning om bisfenol A: Ulrika Dahl

Rådet till skydd för Stockholms skönhet: Mia Torpe

Samverkansgrupp för Rikt odlingslandskap: Emelie Hansson

SCA:s referensgrupp för mångfaldsområden: Malin Sahlin

Sidas referensgrupp för Reality checkutvärdering (avslutas 2015), Åsa Nilsson

SLU, forskningsprojekt klimatrådgivning till konsument i livsmedelsbutik: Liv Södahl

SLU, forskningsprojekt för minskning av matsvinn i livsmedelsprojekt: Liv Södahl

SKA 2015, referensgrupp (rör skogsbruk): Jonas Rudberg

Skogsstyrelsens Nationella sektorsråd: Karin Åström t.o.m. juni/ Jan Terstad fr.o.m. juni (ordinarie), Jonas Rudberg (suppleant)

Skogsstyrelsens referensgrupp för frivilliga avsättningar: Malin Sahlin

Skogsstyrelsens referensgrupp Adaptiv skogsskötsel: Jonas Rudberg

Skogsstyrelsens Arbetsgrupp uppföljning: Malin Sahlin

Strandskyddsdelegationen, referenspanel: Jan Terstad

Studio Re:design, Västra Götalandsregionen: Eva Eiderström, Weronika Rehnby

Sustainable Fashion Academy advisory board: Eva Eiderström

Swedish International Agriculture Network Initiative (SIANI): Karin Höök, ledamot

TIG Topten International Group: Jesper Peterson kontaktperson

10 year framwork of programmes (10YFP) nationell referensgrupp samt global focal point Women Major Group: Eva Eiderström

Transportforum, ämneskommitté miljö: Sven Hunhammar, ordförande

Zero Mercury Working Group: Andreas Prevodnik, kontaktperson

Utrikesdepartementets referensgrupp för WTO frågor: Mikael Karlsson, Johanna Sandahl

Skogsstyrelsens regionala sektorsråd

Region Nord (Norrbotten/Västerbotten): Mats Williamsson, Staffan Landström, Torgny Forsgren (ersättare)

Region Nord (Jämtland/Västernorrland): Andro Stenman, Malin Sahlin

Region Mitt: Gunnar Rosén

Region Syd: Michael Nilsson

BILAGA 3. PROJEKT BIDRAG 2014

Projektbidrag 2014, kronor								
	Total	Skog	Jordbruk	Klimat	Miljögifter	Hav	Övrigt	Lfb länskansl i
Utfall	3 962 000							
Beviljades	4 258 780							
Fördelat enligt följande								
Krets	723 780	204 000	70 000	75 000	105 000	12 480	257 000*	
Lfb	3 535 000	5 000	10 000			40 000	80 000**	3 400 000
Summa	4 258 780	209 000	80 000	75 000	105 000	52 480	337 000	3 400 000

* Varav 98 000 till projekt om gruvbrytning.

** Varav 50 000 kr till projekt om gruvbrytning.

Valprojektbidrag 2014, kronor	
Budget	400 000
Beviljades	400 000
Krets	195 000
Länsförbund	205 000